

Annika Lappalainen

YRITYSTEN SUOJAUTUMINEN RISKEILTÄ

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2014

YRITYSTEN SUOJAUTUMINEN RISKEILTÄ

Lappalainen, Annika
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinto
Helmikuu 2014
Ohjaaja: Keskinen, Arto
Sivumäärä: 49
Liitteitä: 1

Asiasanat: riski, riskien tunnistaminen, riskeiltä suojautuminen

Opinnäytetyön aiheena oli, miten yritykset suojautuvat riskeiltä. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, tunnistavatko Salon seudulla sijaitsevat yritykset liiketoimintaansa liittyvät riskit, ja miten ne suojautuvat riskeiltä.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa määritellään riski käsitteenä sekä käsitellään eri riskilajit ja riskeiltä suojautumisen keinoja.

Tutkimusmenetelmänä oli kysely, joka lähetettiin Salon seudulla sijaitseville yrityksille. Kysely lähetettiin sähköisenä kyselylomakkeena yritysten sähköposteihin. Vastausprosentti tähän kyselyyn oli vain 16 prosenttia. Kyselyn vastaukset koottiin yhteen graafisiin kuvioihin, joiden avulla tuloksia on helpompi tarkastella.

Tutkimuksen tuloksena oli, että kaikki yritykset yhtä lukuun ottamatta on pyrkinyt tunnistamaan riskinsä, mutta vain hieman yli puolet kokivat pystyneensä tunnistamaan kaikki liiketoimintaansa liittyvät riskit. Uhkaavimpina riskeinä pidettiin muun muassa tulipaloa, henkilöstön huolimattomuutta, tärkeiden tietojen tuhoutumista ja asiakkaiden menettämistä. Tärkeimpinä keinoina suojautua riskeiltä mainittiin esimerkiksi luopumalla liian riskialttiista toiminnasta, käyttämällä turvalaitteita, verkostoitumalla ja ottamalla vakuutuksen/vakuutuksia.

COMPANIES' PROTECTION AGAINST RISKS

Lappalainen, Annika

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business and Administration

Accounting

February 2014

Supervisor: Keskinen, Arto

Number of pages: 49

Appendices: 1

Keywords: risk, recognition of risks, protection against risks

The subject of this thesis was how the companies protect themselves against risks. The purpose of this thesis was to analyze the question do the companies in Salo region recognize risks that are present in their business activity and how they protect themselves against them.

The theoretical section defines term risk and contains information about different types of risks and ways to protect oneself against risks.

The research method was survey that was sent to companies in Salo region. The survey was sent electrically to companies' e-mails. Response rate was only 16 percent. The responses of the survey were analyzed graphically so the answers would be easier to examine.

The final result was that almost everyone except one of the answerers is trying to recognize its risks, but only a bit over half felt that they had recognized all of the risks that is related to their business. The most threatening risks according to the answerers were fire, personnel's carelessness, the destruction of important files and the loss of customers. The most important ways to protect themselves against risks were for example to give up too risky business, to use safety device, to network and to insure.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
2.1	Tutkimuksen tarkoitus ja aiheen rajaus	6
2.2	Teoreettinen viitekehys.....	7
3	RISKIT	7
3.1	Riskin määrittely.....	8
3.2	Riskityypit.....	8
3.3	Riskilajit	9
3.3.1	Omaisuusriskit.....	10
3.3.2	Henkilöriskit.....	10
3.3.3	Vastuu- ja keskeytysriskit	11
3.3.4	Tietoriskit	13
3.3.5	Liiketoimintariskit.....	14
3.3.6	Rahoitusriskit	15
4	RISKEILTÄ SUOJAUTUMINEN.....	20
4.1	Riskien tunnistaminen ja arviointi	21
4.1.1	Riskin välttäminen ja poistaminen	24
4.1.2	Riskin pienentäminen.....	25
4.1.3	Riskin jakaminen.....	26
4.1.4	Riskin siirtäminen	27
4.1.5	Riskin kantaminen.....	27
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
5.1	Tutkimusote	28
5.2	Aineiston keruu.....	28
5.3	Reliabiliteetti ja validiteetti.....	29
6	TUTKIMUSTULOKSET.....	30
6.1	Yritysten taustatiedot	30
6.2	Riskien tunnistaminen.....	32
6.3	Riskien arviointi.....	34
6.4	Keinot suojautua riskeiltä	38
6.5	Tutkimuksen yhteenveto.....	43
7	YHTEENVETO	46
	LÄHTEET.....	48
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aiheena on perehtyä yritystoimintaan liittyviin riskeihin ja niiltä suojautumiseen. Työssä keskitytään Suomessa toimiviin yrityksiin. Aihe on ajankohtainen, koska nopeat muutokset taloudessa antavat yritykselle aiheita pohtia liiketoimintaansa liittyvien riskien ajankohtaisuutta sekä niiltä suojautumista nykyaikaisin keinoin.

Opinnäytetyö on hyödyllinen niin opiskelijoille sekä muille, joita kyseinen aihe kiinnostaa että aloitteleville ja jo toiminnassa oleville yrityksille. Jotkut toiminnassa olevat yritykset pääsevät pohtimaan riskejään ja niiltä suojautumista jo ennen työn valmistuttua vastaamalla työhön liittyvään kyselyyn. Kyselyllä pyritään selvittämään, miten eri toimialoilla toimivat yritykset tunnistavat riskinsä ja suojautuvat niiltä.

Valitsin aiheen, koska se on asuinseudullani ja työpaikallani hyvin ajankohtainen. Nokia on irtisanonut lähiaikoina satoja ihmisiä. Samalla kauppakeskuksessa, jossa työskentelen, tehdään laajennusta. Kaupungin tilanne tekeekin laajennuksesta ja sen ajankohdasta mielenkiintoisen: tuleeko asiakkaita olemaan vähintään yhtä paljon kuin ennen laajennusta. Nokian irtisanomisien myötä myynnit ovat seudulla laskeutuneet, ja osa irtisanotuista tulee muuttamaan muualle työn perässä. Kaupunki joutuu myös tekemään laajoja säästötoimenpiteitä verotulojen pienentyessä lopettamalla palveluitaan, mikä ajaa ihmisiä vielä enemmän pois kaupungista.

Opinnäytetyön teoriaosuus alkaa kolmannesta luvusta, jossa käsitellään riskejä yleisesti sekä riskilajeja yksityiskohtaisemmin. Tässä työssä on otettu esille yksi keino luokitella riskejä, mutta todellisuudessa niitä on hyvin erilaisia tapoja, riippuen yrityksestä ja sen toiminnasta. Kolmannessa luvussa tarkastellaan myös suojautumiskeinoja riskilajeittain sekä käydään läpi joitain riskin mittareita.

Neljännessä luvussa keskitytään riskeiltä suojautumiseen yleisemmällä tasolla, mutta syvällisemmin kuin aikaisemmassa luvussa. Tässä luvussa otetaan esille suojautumisen keinoina muun muassa riskien pienentäminen, välttäminen ja jakaminen.

Viidennestä luvusta alkaa työn empiirinen osuus, jossa käsitellään tutkimusote sekä aineistonkeruun vaiheet. Tässä luvussa mietitään myös, miten hyvin tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa ja kuinka luotettavia tutkimuksen tulokset kaiken kaikkiaan ovat. Kuudennessa luvussa perehdytään tutkimuksen tuloksiin.

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS

2.1 Tutkimuksen tarkoitus ja aiheen rajaus

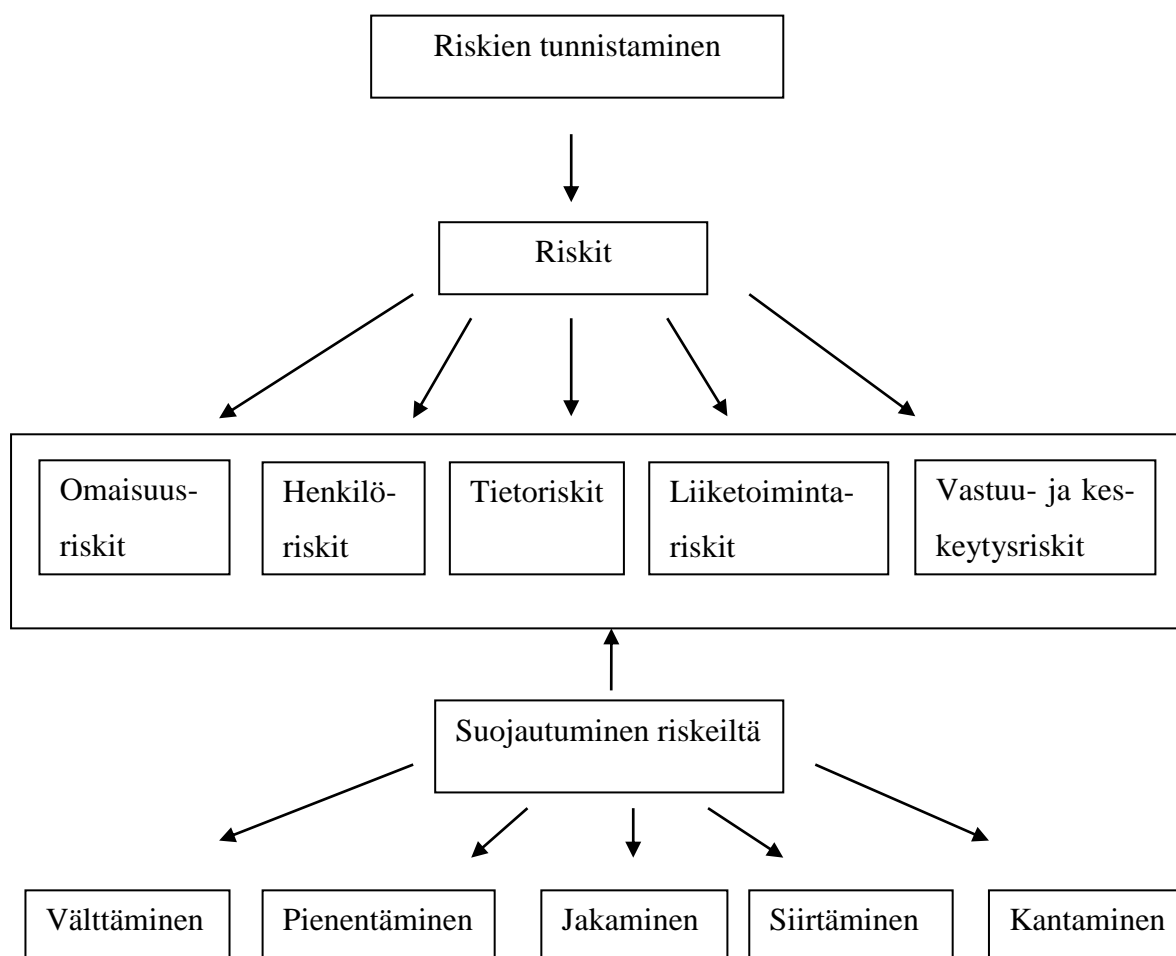
Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mitä riskejä liiketoimintaan sisältyy, tunnistavatko yritykset toimintaansa liittyvät riskit ja miten yritykset suojautuvat tunnistamiltaan riskeiltä. Tutkimuksen aiheeseen liittyvä kysely lähetetään Salossa sijaitseviin yrityksiin.

Tutkimuksen pääongelmat ovat:

- Mitä riskejä liiketoimintaan liittyy?
- Tunnistavatko yritykset toimintaansa liittyvät riskit?
- Miten yritykset suojautuvat tuntemiltaan riskeiltä?

Seuraavalla sivulla oleva viitekehys kuvaa työn teoriaosuutta, jossa kaikki alkaa riskien tunnistamisella, eli mitä riskejä on ja mitä aiotaan tässä työssä käydä tarkemmin läpi. Kun riskit on tunnistettu, voidaan pohtia niiltä suojautumista. Riskeiltä suojautumisen vaihtoehtoja käydään läpi aloittaen välttämisestä ja edeten siitä aina riskien kantamiseen.

2.2 Teorettinen viitekehys

3 RISKIT

Riskin voidaan sanoa liittyvän ihmisen pelkoon siitä, mitä jostain asiasta seuraa, ja miten hänelle itselleen käy. Riskiajattelu on oleellista liiketoiminnassa, koska kaiken voidaan sanoa perustuvan riskiin. Toisin sanoen riskitöntä yritystä on käytännössä lähes mahdotonta pyörittää. Riskinotto taas liittyy siihen, millaisia riskejä yrittäjä on valmis ottamaan, ja se näkyy yleensä yrityksen toiminnassa; onko yrittäjä valmis kasvattamaan toimintaa ja miten paljon, onko hän valmis ottamaan lisää lainaa yrityksen tarpeisiin tai onko hän valmis laittamaan oman omaisuuteensa yrityksen lainojen vakuudeksi ja niin edelleen. (Lehti, Rope & Pyykkö 2007, 113–114.)

3.1 Riskin määrittely

Yleisesti riskillä tarkoitetaan jotain ei-toivottua tapahtuman todennäköisyyttä, jonka seurauksena voidaan menettää omaisuutta äkillisesti. Tyypillistä riskille on, että se on tapahtuma, joka tapahtuu sattumanvaraisesti, mutta ei kuitenkaan aina ennalta-arvaamattomasti. (Erola & Louto 2000, 23.)

Jokaisen yrityksen toimintaa uhkaavat erilaiset riskit eli vahingonvaarat. Yrityksen johdon on mahdotonta tietää etukäteen tulevista riskeistä, kuten esimerkiksi yrityksen tiloissa syntyvästä tulipalosta tai varkaudesta. Tietyn riskin todennäköisyys on kuitenkin mahdollista arvioida ja laskea käyttämällä hyväksi historiassa tapahtuneita ei-toivottuja tapahtumia. Vaikka riskin todennäköisyys on mahdollista laskea, ei ole mahdollista tietää, milloin kyseinen riski toteutuu. (Suominen 2000, 9.)

Riski voidaan määritellä prosenttiluvulla; riskin sanotaan olevan viisi prosenttia, jos sen toteutumismahdollisuus on joka 20. tapaus. Toisin sanoen tällöin onnistumistodennäköisyys on 95 prosenttia ja riskitaso viisi prosenttia. Mitä suurempi riskitason prosenttiluku on, sitä todennäköisemmin riski tulee tapahtumaan. Matemaattisesti riski voidaan määritellä kaavalla:

Riski = todennäköisyys x riskin laajuus tai vakavuus

(Suominen 2000, 10).

3.2 Riskityypit

Karkeasti ajateltuna riskejä on kahta eri tyyppiä; vakuutettavat ja ei-vakuutettavat eli staattiset ja dynaamiset riskit. Vakuutettavat riskit ovat toistuvia ja ennustettavia, kuten esimerkiksi paloriski. Vakuutettavia riskejä voidaan myös kuvata vahinkoriskeiksi. Vahinkoriskeihin liittyy aina tappio yritykselle, mutta ei koskaan voitonmahdollisuutta. Kun riski toteutuu, sen seuraukset ovat yritykselle haitallisia. Vahinkoriskeiltä pyritään suojautumaan pääasiassa vakuuttamalla, jolloin ne siirretään yrityksen ulkopuolelle. Liikeriskit taas kuuluvat ei-vakuutettaviin riskeihin. Nämä riskit ovat olosuhteiden mukaan herkästi muuttuvia riskejä, esimerkiksi hintojen muuttuminen.

(Juvonen, Korhonen, Ojala, Salonen & Vuori 2008, 16; Suominen 2000,11.)

Dynaamisten- eli liikeriskien luonteeseen kuuluu, että niistä voi seurata yritykselle niin voittoa kuin tappiota. Yrittäjä pystyy itse vaikuttamaan näihin riskeihin päättämällä, miten suuren riskin ottaa. Dynaamiset riskit koskevat yleensä monia ihmisiä eikä niitä voi ennakoida yhtä hyvin kuin staattisia riskejä. Liikeriskeihin kuuluvat taloudelliset-, sosiaaliset- ja poliittiset riskit. Täysin uudenlaisen tuotantokoneen käyttöönotto on yksi esimerkki dynaamisesta riskistä. (Kuusela & Ollikainen 2005, 33,39.)

Toisin kuin dynaamiset riskit, staattiset riskit eivät toteutuessaan tuo yritykselle voittoa vaan pelkästään menetyksiä tai tilanteen säilytystä ennallaan, eli ne eivät hyödytä ketään. Staattisia- eli vahinkoriskejä voi tapahtua aina, vaikka yrittäjä tietoisesti pyrkisi ottamaan vain erittäin pieniä riskejä välttääkseen riskien toteutumista. Koska staattiset riskit ovat helpommin ennustettavissa, niitä vastaan voidaan kehittää erilaisia vakuutuksia, jotka helpottavat yrityksen riskinkantoa. Vahinkoriskejä ovat henkilöriskit, vastuu- ja keskeytysriskit, kuljetusriskit, tietoriskit ja omaisuusriskit. (Kuusela & Ollikainen 2005, 33–34.)

3.3 Riskilajit

Riskeiltä suojautumisen apuvälineenä käytetään riskien erilaisia luokitteluja. Kun riskit on luokiteltu, yrityksen on helpompi tunnistaa ne ja näin myös hallita niitä. Riskit jaetaan yleensä luonteensa mukaan, mutta jaottelussa otetaan myös huomioon se, mihin yrityksen toimintoihin riskit voivat vaikuttaa. Riskien luokittelua auttaa myös riskin esiintymisen todennäköisyyden ja vakavuuden arviointi. Riskin vakavuutta voidaan arvioida erilaisin adjektiivien, kuten merkityksetön, vähäinen, merkittävä ja sietämätön, avulla. Esiintymisen todennäköisyyttä voidaan taas mitata prosenttien avulla siten, että yksi prosenti tarkoittaa yleistä ja sitä pienemmät prosentit aina edellistään pienempää todennäköisyyttä. Seuraavalla sivulla oleva taulukko 1 on yksi esimerkki kuinka riskit voidaan luokitella (Pk-yrityksen riskienhallinnan www-sivut 2012; Suominen 2000, 19.)

Esiintyminen	Seuraukset		
	Vähäinen	Haitallinen	Vakava
Epätodennäköinen	Merkityksetön riski	Siedettävä riski	Kohtalainen riski
Mahdollinen	Siedettävä riski	Kohtalainen riski	Merkittävä riski
Todennäköinen	Kohtalainen riski	Merkittävä riski	Sietämätön riski

Taulukko 1. Riskien luokittelumalli haitallisen tapahtuman seurausten vakavuuden ja esiintymistodennäköisyyden perusteella. (Työsuojeluhallinnon www-sivut 2014.)

3.3.1 Omaisuusriskit

Yrityksen omaisuudelle kohdistuvaa riskiä kutsutaan omaisuusriskiksi. Kun kyseessä oleva riski toteutuu, yrityksen omaisuutta vaurioituu, tuhoutuu tai katoaa. Omaisuusriskin toteutumisen aiheuttavia tapahtumia ovat esimerkiksi vesivahinko, murto, tulipalo, savuvauriot, ilkivalta tai muut rikolliset toiminnot. (Suominen 2000, 14.)

Yrityksellä on eri keinoja suojata omaisuuttansa:

- Ovien ja ikkunoiden suojaus ja kunnollinen lukitus
- Ympäristön aitaus ja tehokas valaistus
- Kulunvalvonta
- Kameravalvonta ja hälytysjärjestelmät
- Arvotavaroiden ja omaisuuden säilytys esimerkiksi kassakaapissa

(Fennian www-sivut 2012.)

3.3.2 Henkilöriskit

Yrityksen henkilökuntaan ja sitä kautta yritykseen kohdistuvia riskejä kutsutaan henkilöriskeiksi. Ihmiset ovat yksi yrityksen suurimmista voimavaroista ja osa yrityksen jokaista toimintoa, mikä tekee henkilöstöön liittyvistä riskeistä erittäin merkittäviä - ne voivat jopa haitata yrityksen tavoitteita. Henkilöriskejä on erittäin vaikeaa hallita, sillä usein riskin aiheuttaa yksinkertaisesti inhimillinen erehdys. Työntekijä voi esimerkiksi tehdä pilkkuvirheitä, merkitä myynnin ostona, kirjata liiketoimintaan liittyviä lukuja väärin ja niin edelleen. (Loader 2007, 27–28.)

Henkilöriskejä ovat inhimillisen erehdyksen lisäksi muun muassa sairastumiset, loukkaantumiset, henkilöstön sisäiset ristiriidat, lakko, vaihtuvuus, siirtyminen kilpailijalle ja epäonnistunut rekrytointipäätös. Yritykselle merkittävimmät henkilöriskit liittyvät yleensä avainhenkilöihin, koska osaamisen korvaaminen vaatii paljon aikaa ja se myös maksaa. Yksittäisenä suurena riskinä pidetään avainhenkilön siirtymistä kilpailevaan yritykseen, jolloin eronneen henkilön työt voivat jäädä kesken ja sen lisäksi hän voi viedä osan asiakkaista mukanaan kilpailevaan yritykseen. (Kinkki, Hulkko & Mäkinen 2001, 159; Suominen 2000, 14.)

Vaikka henkilöriskit ovat arvaamattomia ja ei-toivottuja riskejä siinä missä muutkin riskit, ne voivat olla myös väistämättömiä kuten ikääntyminen ja sen kautta jaksamisen hiipuminen ja sairauksien lisääntyminen. Ikääntymisen, sairauden, työkyvyttömyyden sekä muiden henkilöriskien varalta yrityksen on lainmukaisesti otettava sosiaalivakuutus, joka turvaa henkilöstön toimeentulon. Tämän lisäksi työpaikalla olevat vaarat ja niistä aiheutuvat riskit on selvitettävä ja selvitysten perusteella parannettava työolosuhteita mahdollisuuksien mukaan. Nämä keinot suojaavat henkilöstöä fyysisiltä riskeiltä, mutta eivät välttämättä poista psyykkistä kuormittavuutta työpaikalta. (Haunia 2005, 275–278.)

Kun yritys on tunnistanut omat henkilöriskinsä, sen on arvioitava riskien toteutumismahdollisuudet ja seuraukset. Tämä auttaa yritystä suunnittelemaan toimintaansa niin, että merkittävien henkilöriskien seuraukset tai toteutumismahdollisuudet pienevät tai paremmassa tapauksessa molempiin pystytään vaikuttamaan samalla kertaa. Esimerkiksi uusien työntekijöiden kunnollisella perehdyttämisellä ja henkilöstön turvallisuuskouluttamisella pystytään vaikuttamaan tapaturmiin vähentävästi. (Haunia 2005, 280–282.)

3.3.3 Vastuu- ja keskeytysriskit

Vastuuriskit voidaan jakaa kolmeen eri osaan: toiminnan vastuuseen, tuotevastuuseen ja ympäristövastuuseen. Vastuuriskin toteutuessa, yritykselle syntyy joko korvausvelvollisuus tai tulojen menetystä. Yrityksen toiminnasta syntyvä vastuuriski toteutuu yleensä silloin, kun yrityksen huolimattomuus tai laiminlyönti aiheuttaa va-

hingon. Tämä voi ajaa yrityksen korvausvelvollisuuteen, jos syy-yhteys vahinkoon pystytään todentamaan. Isännän vastuu on kyseessä, kun yrityksen työntekijä aiheuttaa vahingon, jonka yritys joutuu korvaamaan. (Kinkki & Isokangas 2003, 125; Suominen 2000, 14.)

Tuotevastuu voi syntyä esimerkiksi kauppalain ja tuotevastuulain perusteella. Kun tuote aiheuttaa vahinkoa henkilölle tai muulle omaisuudelle kuin itse kaupan kohteelle, kutsutaan sitä tuotevastuuksi. Tuotevastuussa vahingon aiheuttajan vastuu on niin sanottua ankaraa vastuuta. Yrityksen on varauduttava tuotevastuussa vastuunkantoon, oli se sitten syyllistynyt tai ollut syyllistymättä laiminlyönteihin tai huolimattomuuteen tuotteen valmistuksen aikana. Tuotevastuusta on edellä mainitun seikan vuoksi tullut merkittävä riski joillekin toimialoille kuten elintarvikealalle. (Nygren 2002, 221; Suominen 2000, 15.)

Tuotevastuun lisäksi myös ympäristövastuu on ankaraa vastuuta, johon liittyy korvausvelvollisuus. Ympäristövastuu tarkoittaa sitä, että yritys on vastuussa toiminnastaan aiheutuvan maaperän, ilman ja veden saastumisesta lyhyellä tai pitkällä aikavälillä. Pienimmillään ympäristövastuun kantaminen tarkoittaa ympäristöriskien arviointia, päästöjen minimointia ja raaka-aineiden kestävää käyttöä. (Pk-yrityksen riskienhallinnan www-sivut 2012; Suominen 2000, 15.)

Keskeytysriski voi olla seuraus omaisuusriskistä. Myös alihankkijan toiminta tai asiakkaan vaikeudet voivat aiheuttaa yrityksen toiminnan keskeytymisen. Asiakkaan tai alihankkijan rooli määrittelee sen, miten suuri riski sillä yrityksen toimintaan liittyy muun muassa yritysten välisten riippuvuuksien johdosta. Yrityksellä on mahdollisuus suojautua keskeytysriskiltä osittain vakuutuksien avulla. (Kinkki & Isokangas 2003, 125; Suominen 2000, 15.)

Keskeytysriski voi tulla tuotantoprosessissa toteen esimerkiksi tulipalon, raaka-aineiden puutteen tai tietoverkoston käytön estymisen johdosta. Keskeytysriskin toteutumisen vaikutukset ovat usein hyvin vaikeita; yrityksessä voi olla yksi suuri ja merkittävä asiakas, joka vaikeuksiin jouduttuaan ajaa helposti myös liikekumppaninsa hankaluuksiin, ja pahimmillaan molemmat ajautuvat konkurssiin. (Suominen 2000, 15.)

3.3.4 Tietoriskit

Yritysten tulisi huolehtia tiedoistaan, sillä ne ovat yritykselle tärkeämpiä kuin osa johtajista, esimiehistä ja työntekijöistä ajattelevat. Huolellisuus, joka tietojen käsitteilyyn liittyy, koostuu ihmisten työmenetelmistä, työympäristön suojaamisesta sekä toimivista ja luotettavista teknillisistä järjestelmistä. Tietoriskien hallintaan tarvitaan siis muutakin kuin teknisen asiantuntijan työ tai kirjallinen sisäinen valvonta. (Kyrölä 2001, 23.)

Liiketoimintaan liittyvä tietoriski määritellään yleensä seuraavasti: ”tarvittava tieto tai tietojärjestelmä tai sen osa ei ole käytettävissä tai käytettävissä oleva tieto on muuttunut tai vääristynyt tai se on hävinnyt tai joutunut asiattomalle taholle. Tilanne uhkaa tiedon oikeellisuutta, käyttöä tai luottamuksellisuutta. Tilanne häiritsee tai estää työntekijän tai prosessin toimintaa tai johtaa vääränlaiseen toimintaan tai tulokseen.” (Kyrölä 2001, 25.) Tietoriskiksi voidaan kuvailla myös tilannetta, jossa henkilö, joka osaa tietyn asian, ei ole käytettävissä silloin kun tarve olisi (Kyrölä 2001, 25).

Nykyään, kun tietokoneet ja Internet ovat käytössä yrityksissä ja lähestulkoon jokaisessa kotitaloudessa, tietoriskit ovat oleellinen osa yrityksen riskejä. Tietokoneiden, sähköpostien ja erilaisten sovellusten salasanat ovat aina tasaisin väliajoin esillä: ihmiset keksivät liian yksinkertaisia ja helposti arvattavia salasanoja ja parhaimmassa tapauksessa pitävät ne esillä paperille kirjoitettuna käyttäjätunnuksen kanssa työpisteessään. Näin ollen ulkopuoliset pääsevät helposti työntekijän koneelle ja sähköpostiin sekä voivat päästä käsiksi tärkeisiin ja salassa pidettäviin tietoihin. (Kyrölä 2001, 26.)

Salasanan lisäksi enemmän tai vähemmän yritykselle merkittäviä tietoriskejä on monia:

- Asiakirjojen päätyminen ulkopuoliselle tahallisen tai tahattoman toiminnan johdosta (huolimaton säilytys)
- Varmuuskopioimattoman tiedon tuhoutuminen tai katoaminen
- Päivitysten tekemättä jättäminen

- Tietämättömyys siitä, mitkä tiedot ovat luotettavia ja salassa pidettäviä
- Vaitiolovelvollisuuden rikkominen
- Tietokonevirukset
- Sähköpostiviestin lähettäminen väärälle henkilölle
- Tietokoneen kovalevyn tuhoutuminen
- Luottamuksellisten tietojen huoleton hävittäminen eli ei noudateta asianmukaista tietojen hävittämistä.
- Jne.

(Kyrölä 2001, 26.)

Ei ole merkitystä ostaako yritys tietohallintopalvelut ulkopuoliselta palveluntarjoajalta, sillä sen johdolla ja esimiehillä on aina päävastuu yrityksen tietoriskeistä. Myös jokaisen työntekijän vastuulla on noudattaa yrityksen käytäntöjä, jotta tietoriskejä voitaisiin yrityksessä hallita. (Kyrölä 2001, 26–27.)

Yrityksen tietoja voi olla haastava suojata, mutta erilaiset yhteiset käytännöt ja väliaineet auttavat saavuttamaan halutun turvallisuustason. Esimiesten ja henkilöstön avuksi voidaan laatia esimerkiksi tietoriskien kartoituksen toimintaohje, suojauskeinot tiedon suojaamiseksi, oikein toimivat ja päivitettyt ohjelmat sekä tarjota suojatut tilat työntekijöille. Turvallisuutta voidaan lisätä myös työntekijöiden yleistä riskitietoisuutta lisäämällä ja varajärjestelyjen ennakkosuunnittelulla. (Kyrölä 2001, 128–130)

3.3.5 Liiketoimintariskit

Riskin toteutuminen voi merkitä yritykselle tuotto-odotuksen pienenemistä tai kokonaan toteuttamatta jäämistä. Tätä normaaliin yritystoimintaan liittyvää riskiä kutsutaan liiketoimintariskiksi. Esimerkiksi yrityksen lanseeratessa uutta tuotetta markkinoille, se ottaa tietoisesti riskin. Vaikka kaikki mahdolliset tutkimukset olisikin tehtynä, eivät ne silti takaa, että kyseinen tuote menestyy markkinoilla. Liiketoimintariskit voivat saada alkunsa joko yrityksen liiketoimintaympäristöstä tai sen sisäisistä prosesseista. Liiketoimintariskeihin kuuluvat myös yrityksen strategiaan liittyvät riskit kuten esimerkiksi kysynnän lasku, kiristynyt kilpailu, lainsäädäntö, hinnoittelu-

paineet sekä asiakkaiden menetykset. (Juvonen, Korhonen, Ojala, Salonen & Vuori 2008, 16 & 145.)

3.3.6 Rahoitusriskit

Rahoitusriskit ovat osana yrityksen liiketoimintariskejä. Yrityksen taloudellinen tilanne määrää vahvasti sen, mikä yrityksen riskinkanto- ja riskinotto-kyvyt ovat. Jos yrityksellä on huomattavasti enemmän velkaa omaan pääomaan nähden, sillä on myös suurempi rahoitusriski. Kaikki lainanlyhennyksiin ja korkojen maksuihin sidottu raha on poissa yrityksen omasta toiminnasta ja pienikin myynnin lasku väärällä hetkellä voi johtaa yrityksen rahoituskriisiin. Parempi riskinkantokyky taas antaa yritykselle mahdollisuuden uudistaa itseään. Myös yrityksen kasvun tavoittelu riippuu yrityksen riskinkantokyvystä; jos yrityksellä ei ole riskinkantokykyä, sen on turvallisinta tyytyä vain kannattavuuden tavoitteluun. (Juvonen ym. 2008, 147; Kinkki, Hulkko & Mäkinen 2001, 160.)

Yrityksen taloudellista tilaa voidaan mitata eri keinoin käyttämällä apuna yrityksen tilin- ja välitilin päätöksiä. Esimerkiksi yksi keino mitata yrityksen vakavaraisuutta on omavaraisuusaste:

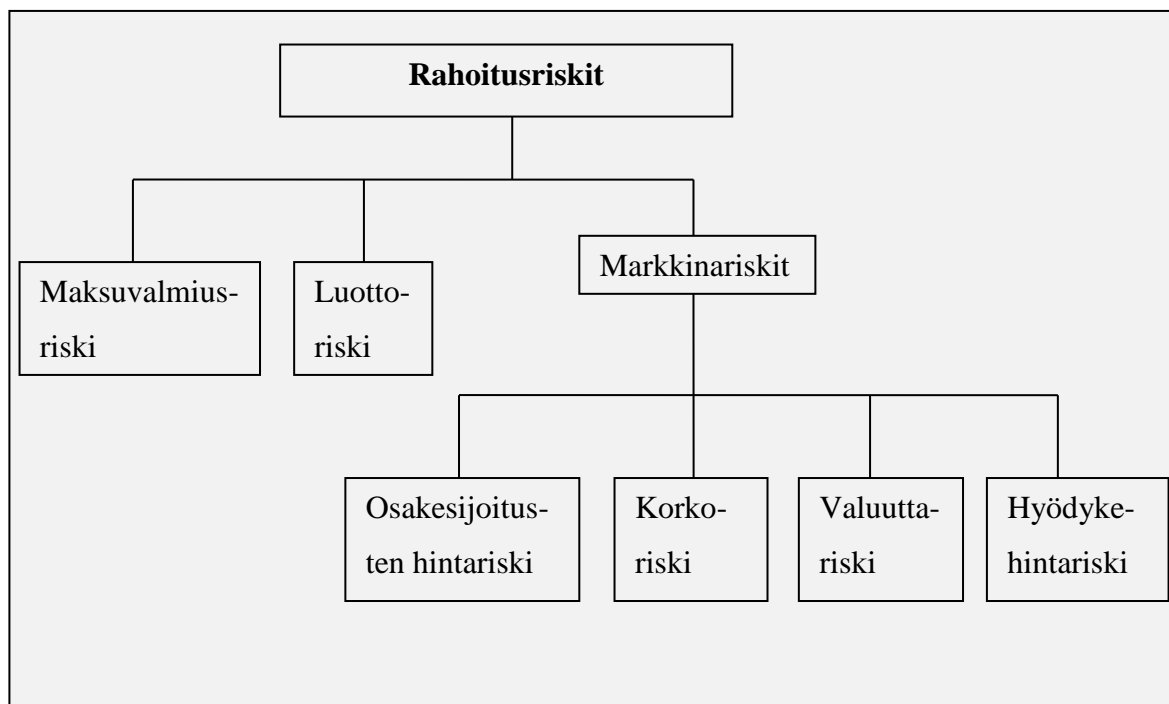
$$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{oma pääoma}}{(\text{taseen loppusumma} - \text{saadut ennakkomaksut})} \times 100.$$

Oma pääoma sisältää oman pääoman, varaukset, arvostuserät ja kertyneet poistoerät. Taseen loppusumma ilmoittaa vieraan ja oman pääoman yhteissumman. Taseen loppusummasta voidaan vähentää yrityksen saamat ennakkomaksut. Omavaraisuusaste kuvaa prosentteina yrityksen oman pääoman osuuden taseesta; jos yrityksen omavaraisuusaste on 30 prosenttia, vastaavasti sillä on velkaa 70 prosenttia. Mitä pienempi omavaraisuusaste on, sitä heikommin yritys kestää kannattavuusheilahteluja. (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 287; Rissanen 2004, 183–185)

Suppeasti rahoituksesta ja sen riskeistä puhuttaessa, viitataan niillä pääasiassa vain yrityksen toimintaan tarvittavaan rahoitukseen ja sen hankkimiseen ja riskistä sen

riittävytyteen liittyen. Laajemmassa merkityksessä rahoituksella tarkoitetaan rahoitukseen liittyvää koko toimintakenttää. Alla olevassa kuvio 1:ssä on rahoitustoimintaan liittyvät rahoitusriskit jaoteltu seuraavalla tavalla.

(Kasanen, Lundström, Puttonen & Veijola 1997, 26)

Kuvio1. Yrityksen rahoitusriskit (Kasanen ym. 1997, 27).

Maksuvalmiusriski

Maksuvalmiusriski eli likviditeettiriski kuvaa yrityksen rahoitusvarojen ja lisärahoitusmahdollisuuksien riittämättömyyttä liiketoiminnan kuluihin ja tarpeisiin verrattuna. Pahimmillaan maksuvalmiusriski johtaa siihen, että yrityksen toiminta päättyy maksukyvyttömyyteen. Oleellista maksuvalmiusriskin hallitsemisessa on ennakointi. Maksuvalmiusriskin seuraaminen onnistuu muun muassa niiden tunnuslukujen avulla, jotka mittaavat yrityksen vakavaraisuutta ja maksuvalmiutta. (Juvonen ym. 2008, 148; Kasanen ym. 1997, 27.)

Yrityksen maksuvalmiutta eli likviditeettiä kuvaava quick ratio ottaa huomioon vain yrityksen lyhytaikaiset velat. Yrityksen johdon onkin quick ratiota käytettäessä päätettävä, kuinka suuren osan alle vuoden sisällä erääntyvistä veloista se ottaa huomioon. Quick ration arvo 0,5-0,6 ilmaisee tyydyttävää varmistustasoa, jolloin 50-60 prosenttia lyhytaikaisesta menoista on varmistettu yrityksen rahoitusomaisuudella.

Quick ration arvo 0,7 tai suurempi kuvaa yleensä riittävää varmistustasoa. Hyvä taso on kyseessä, kun quick ration arvo on 1 tai enemmän: (Leppiniemi 2009, 261; Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 283; Rissanen 2004, 185)

Quick Ratio (Maksuvalmius I) = Rahoitusomaisuus / lyhytaikainen vieras pääoma.

Current ratio on quick ration kanssa erittäin samankaltainen, mutta siinä otetaan huomioon myös vaihto-omaisuus:

Current Ratio (Maksuvalmius II) = Rahoitusomaisuus + vaihto-omaisuus / lyhytaikainen vieras pääoma.

Current ratio soveltuu quick ration tavoin yrityksen maksuvalmiuden kuvaamiseen, mutta toimii ehkä quick ratiota hieman paremmin toimialoja vertailtaessa keskenään. Tunnusluvun suuntaa antavat ohjearvot poikkeavat hieman quick ratiosta:

> 2	Hyvä
1-2	Tyydyttävä
< 1	Heikko.

(Leppiniemi 2009, 261; Rajala 2011b; Rissanen 2004, 185.)

Luottoriski

Yrityksen normaalissa toiminnassa syntyvä luottoriski liittyy yrityksen myyntisaamiin ja yritys altistuu siihen aina, kun se myy luotolla tavaroitaan tai palveluitaan. Luottoriskin mahdollisuus on hyvin monissa eri tilanteissa, kuten esimerkiksi tavallisessa lainanannossa, erilaisissa sopimuksissa ja tilanteissa, jossa tuote annetaan ostajalle ennen kuin siitä on maksettu. Yritys voi myös itse maksaa tuotteesta ennen kuin se saa sopimuksen mukaisen tuotteen vastineeksi. Tällöin syntyy riski, että sopimuksen vastapuoli laiminlyö sopimusta omalta osaltaan ja maksanut osapuoli jää ilman vastinetta. Luottoriskin laajuus riippuu rahavirtojen suuruudesta; mitä suuremman luoton yritys on myöntänyt, sitä suurempi on myös riski. (Murphy 2007, 41–42.)

Hallitsemalla luottoriskinsä yrityksen on mahdollista parantaa kannattavuuttaan. Saamisiin liittyvää luottoriskiä on mahdollista hallita eri keinoin:

- valitsemalla tarkasti asiakkaansa
- seuraamalla asiakkaitten maksukäyttäytymistä sekä taloutta
- vaatimalla takausta
- myymällä saatavat luottolaitokselle
- luopumalla kokonaan luoton antamisesta eli toisin sanoen siirtymällä käteis-kauppaan.

Keinot, joilla luottoriskejä on mahdollista vähentää, saattavat vähentää asiakaskuntaa. Tästä huolimatta yrityksen olisi suositeltavaa pyrkiä hallitsemaan luottoriskejään kannattavuuden parantamiseksi. (Juvonen ym. 2008, 148; Murphy 2007, 42.)

Markkinariski

Markkinariskejä ovat muun muassa valuutta- ja korkoriskit. Nämä riskit kuuluvat yrityksen rahavirtoihin liittyviin riskeihin. Korkotasoa voidaan pitää yhtenä oleellisena riskinä varsinkin tänä päivänä, kun lainojen korot ovat pysytelleet alhaalla. Yrityksen tulisi kuitenkin muistaa etteivät korot tule aina olemaan alhaalla ja ottaa lainaa maltillisesti, jotta takaisinmaksukyky säilyisi korkojen noustessakin. Markkina-korkoihin voi vaikuttaa hyvinkin nopeasti odotukset, jotka kohdistuvat euroalueen talouskasvuun ja inflaatioon. Yrityksen on mahdollista suojautua markkinariskeiltä muun muassa pankkien tarjoamien palveluiden avulla, jos se on valmis suojauksista maksamaan, esimerkiksi korko voidaan tehdä kiinteäksi määräajaksi, joka poistaa kyseiseltä ajanjaksolta korkoheilahtelun riskit. Lainalle taas on mahdollista asettaa korkokatto, jonka avulla varmistetaan, että lainan korko ei ylitä tiettyä rajaa. (Juvonen ym. 2008, 149–150; Nordean www-sivut 2012.)

Euroalueen ulkopuolinen toiminta altistaa yrityksen valuuttariskeille. Valuutta on ollut korkojen lisäksi vakaa, mikä on saanut yritykset jättämään taka-alalle ajatukset valuuttariskeistä, mutta tosiasiasa valuuttamääräiset saatavat voivat laskea rajustikin valuuttariskin käydessä toteen. Yritysten tulisi ainakin pohtia, kuinka suuren pudotuksen se myyntien arvoissa pystyy kestävänsä tai kuinka paljon se pystyy vastaanottamaan lisäkuluja euroalueen ulkopuolella käytävän kaupankäynnin johdosta. Suojautuminen valuuttamääräisten sijoitusten, saatavien tai maksujen riskeiltä hoituu

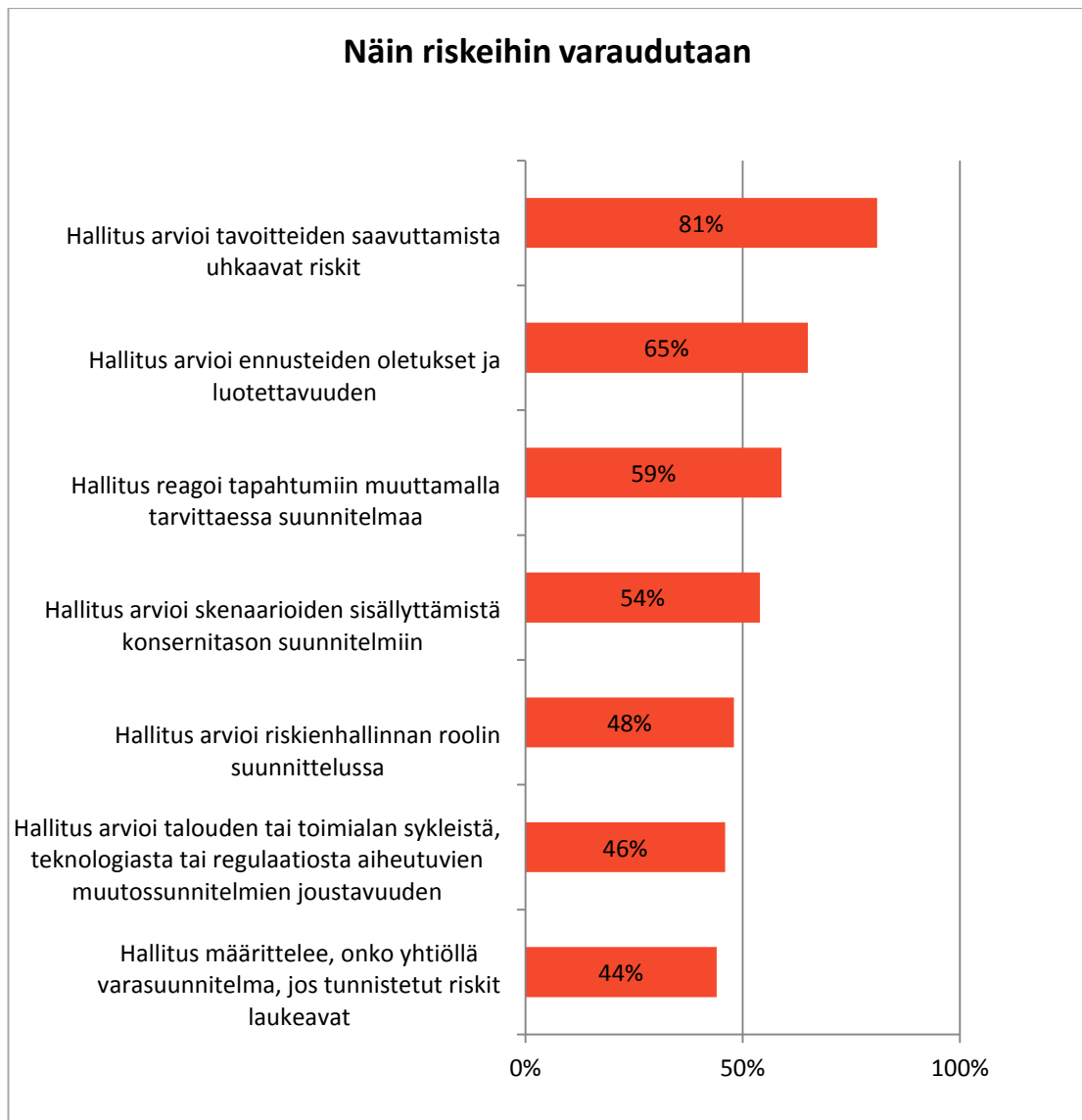
muun muassa valuuttatermiinin, -valuuttaswapin, valuuttaoption ja kurssisuojan avulla. Valuuttatermiini lukitsee valuutan kurssin tiettyyn päivään asti, swapilla pystyy tuota eräpäivää muuttamaan ja optiolla yritys saa oikeuden tehdä valuuttakauppa tietyin ehdoin tulevaisuudessa. Kurssisuojaalla yritys voi varmistaa, että valuuttakurssi ei huonone nykytasoltaan tulevien valuuttatarpeiden aikana. (Mykkänen 2012a; Nordean www-sivut 2012.)

Markkinariskeihin liittyvät valuutta- ja korkoriskien lisäksi osakesijoitusten hintariskit ja hyödykehintariskit. Esimerkiksi öljy, kupari ja sokeri ovat hyödykkeitä, joiden hintoja noteerataan jatkuvasti pörssissä, ja jotka voivat vaikuttaa yrityksen toimintaan. Osakkeiden hinnat taas vaihtelevat päivittäin, ja vaihtelut voivat olla hyvinkin suuria. Osakemarkkinoilla riskiä voidaan pienentää hajauttamalla sijoituksia useampaan osakkeeseen. Yleisesti ottaen markkinariski on yritykselle aiheutuva epävarmuus, joka syntyy hyödykkeiden markkinahintojen muutoksista. Jotta yritys pystyisi suojautumaan rahoitusriskejä vastaan, sen tulee tarkastella kaikkia rahoitusriskin osia alueita erikseen ja oppia tunnistamaan omaan liiketoimintaansa liittyvät rahoitusriskit. Hyödykeriskejä vastaan on mahdollista suojaautua hintasuojuksen avulla, joka varmistaa että yrityksellä on suoja hintojen noustessa, mutta se myös hyötyy hintojen laskusta. (Kasanen ym. 1997, 25-29; Nordean www-sivut 2012.)

4 RISKEILTÄ SUOJAUTUMINEN

Kukaan yrittäjistä ei yleensä ole uhkapeluri, joka pistää kaiken heti peliin, vaikka hän ottaakin riskin jo yritystä perustaessaan. Tästä syystä riskeiltä suojautumista on pohdittu jo vuosikymmenien ajan ja riskienhallinnasta kehitettiin oma ajattelutapa Yhdysvalloissa 1950-luvulla. Yritystoiminta on vuosien saatossa muuttunut huomattavasti samalla luoden enemmän toimintaan liittyviä riskejä. Riskien laajuuden ja vahinkojen aiheuttamien kustannusten kasvaessa yrittäjälle ja yritykselle on yhä tärkeämpää oppia tuntemaan riskinsä ja suojautumaan niiltä. Joskus riski kaikesta huolimatta toteutuu, mutta silloin on osattava epäonnistua niin, ettei se vaaranna yrityksen toimintaa. (Lehti, Rope & Pyykkö 2007, 210; Kinkki & Lehtisalo 1997, 184.)

Riskejä varten yrityksen on järkevää laatia varasuunnitelmat eri kriisitilanteisiin. Varasuunnitelmien tulisi koskea liiketoiminnan toimintoja ja niitä laatimaan olisi hyvä valita kyseisten toimintojen vastuuhenkilöt, jotta varasuunnitelmien toimivuus voidaan turvata sekä varmistaa niiden käyttöönotto tilanteen niin vaatiessa. Kauppalehdessä (20.1.2012) haastateltu Mikael Paul tosin kertoo riskeiltä suojautumisen keinona käytettävien varasuunnitelmien olevan laadittuna vain 44 prosentilla asiantuntijayritys Deloitte Board Forum -kyselyyn vastanneilla yrityksillä. Seuraavalla sivulla olevasta kuvio 2:sta näkyy asiantuntijayrityksen kyselyssä ilmi tulleet keinot ja niiden yleisyys riskien varautumiseen. (Erola & Louto 2000, 47; Mykkänen 2012b.)

Kuvio 2. Näin riskeihin varaudutaan (Mykkänen 2012b.)

4.1 Riskien tunnistaminen ja arviointi

Riskeiltä suojautuminen edellyttää riskien tunnistamista, mikä on mahdollista vain, jos ymmärtää yrityksen liiketoimintaa ja siihen liittyviä riskejä. Riskin tunnistamisen lisäksi on tärkeää ymmärtää, mitä vahinkoa riskit voivat yritykselle aiheuttaa. Kun riskit on tunnistettu, on mahdollista alkaa suunnitella suojautumiskeinoja riskejä vastaan. Riskien tunnistaminen ennen niiden toteutumista voi säästää yrityksen mahdollisilta vahingoilta. Samalla yritykselle tulee mahdollisuus saada tietää riskeistä, joiden olemassaolosta sillä ei aikaisemmin ole ollut tietoa. Yrityksen tulee myös huomata, että sen tekemät sitoumukset ja tavat, joilla se ne tekee, vaikuttavat joko

riskejä lisäävästi tai pienentävästi. (Kinkki & Isokangas 2003, 130; Nygren 2002, 215.)

Riskien tunnistamisen jälkeen yrityksen tulee tehdä omat arviointinsa riskeihin liittyen. Riskejä arvioidessaan yrityksen on otettava huomioon riskin todennäköisyys ja vakavuus. Vakavuutta arvioitaessa pohditaan riskistä aiheutuvan menetyksen tai vahingon suuruutta ja merkitystä yritykselle ja sen toiminnalle. Pelkkä tunnistaminen ja sen jälkeinen arviointi eivät kuitenkaan riitä, vaan on myös osattava tehdä päätöksiä ja toteuttaa ne tarvittaessa. Yrityksen ei tule ottaa hallitsemattomasti riskejä seurauksia ajattelematta, vaan tavoitteena on hallita riskinotto ja mahdolliset seuraukset. Riskien hallintavaihtoehtoja voidaan tarkastella muun muassa riskin todennäköisyyden ja vakavuusasteen perusteella seuraavasti: (Kinkki & Lehtisalo 1997, 185; Suominen 2000, 122–123.)

	Riskin todennäköisyys	
Riskin vakavuusaste	Suuri	Pieni
Suuri	Riskejä tulisi pienentää parempien hallintatoimien avulla tai tekemällä strategisia muutoksia. Vakuuttamista ja vaihtoehtoisia suunnitelmia harkittava	Riskit on syytä siirtää vakuuttamalla tai vaihtoehtoisten suunnitelmien avulla. Riskin todennäköisyyttä ei juuri pystytä alentamaan lisätoimien avulla.
Pieni	Riskit voidaan hyväksyä, vaikka lisätyt hallintatoimet saattavat olla perusteltuja vahinkojen todennäköisyyden alentamiseksi.	Tavallisesti riskit hyväksytään otettavaksi omalle vastuulle. Kustannusmielessä on harvoin tuottavaa lisätä näiden riskien kontrollointia.

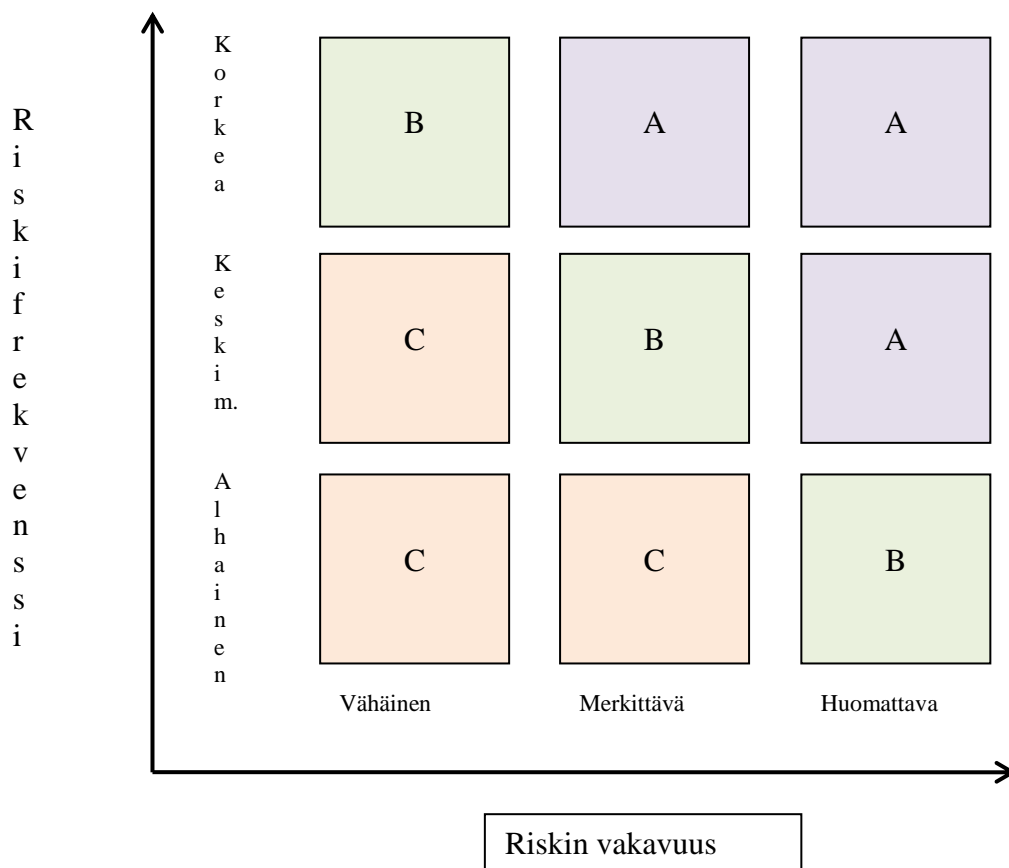
Kuvio 3. Riskienhallintapäätöksiin liittyvät vaihtoehdot (Suominen 2000, 123.)

Riskejä ja niiden laajuutta sekä seurauksia arvioitaessa yrityksen on otettava huomioon seuraavat seikat:

- Riskien todennäköisyys
- Riskien vakavuus
- Riskeistä aiheutuvat seuraukset.

Riskien todennäköisyyden tai niiden seurausten arviointi täsmällisesti ei ole aina helppoa. Yritysten riskienhallinnan avuksi onkin suunniteltu eri menetelmiä: arvioinnin apuna yritys voi käyttää esimerkiksi asteikkoa, jossa pohditaan riskin harvinaisuutta tai todennäköisyyttä ja niiden käsittämät tapahtumavälit:

(Kinkki & Isokangas 2003, 131)

Kuvio 4. Riskin luokittelua esiintymisen ja vakavuuden perusteella (Suominen 2000, 24).

Edellä oleva kuvio 4 on Sticlesin ja Firthin laatima ruudukko, johon yritys voi sijoittaa omat tunnistetut riskinsä esiintymisen todennäköisyyden ja riskin vakavuuden mukaan. Kuviossa riskit on luokiteltu A-, B- ja C-tyyppeihin siten, että A on erittäin vakava riski, B-riskin varalle riittää suunnitelma vahinkojen pienentämiseksi ja C-riskit yritykset yleensä kantavat itse. A-riskit ovat yrityksessä erittäin keskeisiä sujautumisen kannalta; ne tapahtuvat ehkä harvoin, mutta niiden seuraukset ovat sitäkin pahemmat. Pahimmillaan A-riskit voivat aiheuttaa yrityksen toiminnan päättymisen, joten niitä varten yrityksellä tulee olla tarkat ja hyvin suunnitellut toimenpiteet, jotka tulee ottaa käyttöön välittömästi riskin tapahtuttua. A-riskejä ovat esimerkiksi laaja

tulipalo, vastuu- ja keskeytysriskien huomattavat seuraukset, avainhenkilön kuolema ja yritykselle tuottoisan tuotteen myynnin romahtaminen. (Suominen 2000, 23–24.)

B-riskit voivat olla A-riskin tavoin niin vahinko- kuin liikeriskejä, mutta niiden toteutuminen aiheuttaa huomattavasti pienemmän vahingon. B-riskiä vastaan suojautumiseen tarvitaan usein vain kunnollinen suunnitelma ja erilaisia riskienhallintatoumia vahinkojen minimoimiseksi. Tavallinen B-riski liittyy yleensä tietojärjestelmän kaatumiseen, yksittäiseen luottotappioon, tapaturmaan tai tuotannon keskeytymiseen.

Yrityksen kannettavaksi jää C-riski, jonka vahingot jäävät yleensä niin pieneksi, että ne eivät vaikuta yrityksen toimintaan. Riskistä riippuen yrityksen kannattaa harkita, kuinka paljon se uhraa aikaa ja rahaa siltä ja sen seurauksilta suojautumiseen. Kannattavaa ei ole, jos riskiltä suojautumiseen menee huomattavasti enemmän rahaa kuin riskin toteutumisesta aiheutuva vahinko tuo kuluja. Tyypillisesti C-riski on pieni korerikko, raaka-aineen lyhytaikainen toimitusongelma, vuotovahinko, vähäpätöinen ilkivalta ja sähkökatkos. (Suominen 2000, 25.)

Kun yritys on analyysien ja muiden apukeinojen avulla tunnistanut liiketoimintaansa liittyvät riskit, niiden toistumistodennäköisyyden ja mahdollisten vahinkojen suuruusluokat, sen on aika pohtia, miten se voisi parhaiten suojautua miltäkin riskiltä. Yritys ei voi matkia muilta yrityksiltä riskikartoitusta ja suojautumismenetelmiä, vaan sen on tehtävä ne itse, jotta ne soveltuvat juuri siihen yritykseen, toimialaan ja tilanteeseen. Jopa yrityksen sisällä olevia menetelmiä voidaan joutua muuttamaan eri tilanteisiin sopiviksi. Riskin siirtäminen esimerkiksi vakuutus sopimuksella toiselle osapuolelle ei ole ainoa keino suojautua riskeiltä, joskin yleisin. Muita keinoja riskeiltä suojautumiseksi ovat välttäminen, pienentäminen, jakaminen ja kantaminen. (Kinkki & Isokangas 2003, 132.)

4.1.1 Riskin välttäminen ja poistaminen

Riskeiltä suojautumisen voidaan ajatella lähtevän riskien välttämisestä. Soveltamalla riskin välttämistä yritys voi päättää luopua tietyistä korkeasta riskisistä raaka-aineista ja ottaa niiden tilalle vähemmän riskejä sisältäviä raaka-aineita, esimerkiksi voi korvata

helposti syttyvän raaka-aineen vähemmän syttymisherkällä, yritys voi muuttaa tuotantoprosessia tai luottaa tietyt tehtävät vain kokeneimmille työntekijöille. (Suominen 2000, 80.)

Yksi keino välttää riskejä kokonaan on olla ryhtymättä toimintaan tai luopua toiminnasta, jonka riski näyttää yritykselle liian suurelta (Emeritus, Byrd & Megginson 2003, 397). Esimerkiksi yrityksen ollessa epävarma tulevan investoinnin kannattavuudesta, se voi jättää tekemättä investoinnin ja näin välttää siihen liittyvät riskit. Käytännössä yritys ottaa huomattavan riskin laajentaessaan toimintaansa yritykselle täysin uusille toimialoille, mutta se voi välttää riskin jatkamalla entisellä toimialallaan ja keskittymällä kehitysmahdollisuuksien etsimiseen kyseiseltä alalta. (Kinkki, Hulkko & Mäkinen 2001, 162; Suominen 2000, 80.)

Pohdittaessa riskin välttämistä syvällisemmin, voidaan siitä erottaa riskin poistaminen. Toisin kuin välttämisessä, riskin poistamisen edellytyksenä on riskin aiheuttaneen syyn eliminoiminen kokonaan. Yrityksen on mahdollista poistaa riski kokonaan luopumalla riskialttiista toiminnasta tai materiaalista, jota yrityksessä käytetään. Jonkin tietyn riskin poistaminen vaatii yritykseltä yleensä ylimääräistä aikaa ja rahaa. (Suominen 2000, 79–80.)

Vaikka riskin poistaminen kuulostaa hyvältä vaihtoehdolta, ei se aina kuitenkaan sitä ole. Lähes poikkeuksetta jonkun tietyn riskin poistaminen tuo yritykselle kokonaan uusia riskejä tai ainakin kasvattaa muita riskejä ja samalla yritys luopuu osasta tuotteitaan. Uusien riskien ilmaantuminen voi vaatia yritykseltä lisää resursseja, jotta se voisi oppia tunnistamaan ja suojautumaan uusilta riskeiltään. Yhtenä käyttökelpoisena riskin poistamisena on poliittisilta riskeiltä suojautuminen: yritys voi välttää maariskin kokonaan, kun se jättää menemättä riskialttiina pitämäänsä maahan. (Suominen 2000, 79–80,89.)

4.1.2 Riskin pienentäminen

Pienentämällä riskiä pyritään vahinkotapahtuman todennäköisyyden tai sen seurausten pienentämiseen. Riskin pienentämisellä on mahdollista rajata vahinko ainoastaan

osaan riskikohteesta, ellei sitä ei ole mahdollista kokonaisvaltaisesti pienentää. Riskin pienentämisen keinoja ovat muun muassa ennaltaehkäiseminen ja riskien yhdistäminen. (Suominen 2000, 81.)

Ensisijaisena keinona riskin pienentämiseen voidaan pitää ennaltaehkäisemistä. Esimerkiksi monet kauppakeskukset ja kaupat käyttävät vartijoita torjumaan pientä näpistelyä, myymälävarkauksia ja muita varkauden muotoja. Riskin toteutumisesta syntyviä vahinkoja voidaan ehkäistä myös turvalaitteilla, kuten alkusammutusvälineistöllä tulipalon varalta. Yritys pystyy myös yhdistämällä, esimerkiksi kasvun kautta, vähentämään riskejä. Kun yritys toimii useassa eri tilassa tai eri kaupungeissa, se pystyy jatkamaan toimintaansa, vaikka jokin toimitiloista joudutaan sulkemaan tietyn ajaksi esimerkiksi tulipalon takia. (Emeritus ym. 2003, 397; Kinkki ym. 2001, 162; Suominen 2000, 81–82.)

4.1.3 Riskin jakaminen

Liikeriskien keskeinen hallintakeino on riskin jakaminen, jonka avulla lisätään toisistaan erillään olevia riskikohteiden määrää ja näin pienennetään kokonaisriskiä. Jakamalla on mahdollista varmistaa, että riskin toteutuessa eli vahinkotapahtuman sattuessa, ainakin osa kohteista säilyy vahingoittumana ja näin seuraukset jäävät pienemmiksi. Riskejä voidaan jakaa esimerkiksi rakentamalla tehdasrakennukseen palo-osastoja, jotka rajaavat noki- ja savuvahingot tulipalon sattuessa. Laiva taas on jaettu vesitiiviisiin osastoihin, millä pyritään varmistamaan se, ettei laiva onnettomuuden seurauksesta uppoa, kun vaurioitunut osasto estää veden leviämisen muille osastoille. Täysin uppoamattomaksi eli riskittömäksi tämä ei kuitenkaan laivaa tee. (Suominen 2000, 81.)

Yrityksen oman tehtaan sisällä tapahtuvan riskien jakamisen lisäksi se voi jakaa riskiä muiden kanssa verkostoitumalla. Verkostoituminen on hyvin pitkäaikainen prosessi ja sen tavoitteena on yleensä joustavuuden lisääminen ja kustannustehokkuus. Yrityksen rooli ja paikka verkostossa määrittelee hyvin pitkälti sen, mitkä riskit yrityksellä verkoston sisällä on ja miten niiltä kannattaa suojautua. Vaikka rooli verkostosta kohdistaisikin yritykselle tietyt riskit suurempina kuin toiset, riippuvuus muista

verkoston yrityksistä saa aikaan myös riippuvuuden muiden yritysten riskeistä – yhtenäinen verkosto ei siis saa aikaan yhtä yhteistä verkoston riskiä. Tästä johtuen verkoston sisällä tapahtuu riskien jakamista ja siirtämistä osapuolelta toiselle. (Virolainen & Hallikas 2005, 218–223)

4.1.4 Riskin siirtäminen

Riskin seuraukset voidaan siirtää toiselle yritykselle oman yrityksen ulkopuolelle. Parhaiten tunnettu riskin siirtämisen muoto on vakuutus, jonka vakuutusyhtiö tarjoaa tiettyä palkkiota vastaan. Riski voidaan siirtää myös vuokra-, kauppa tai jonkin muun sopimuksen avulla toiselle osapuolelle. Kun riski siirretään sopimuksella toisen osapuolen kannettavaksi, sopimuksen ehdot tulee määritellä tarkkaan muun muassa erimielisyyksien välttämiseksi. (Emeritus ym. 2003, 397; Kinkki & Lehtisalo 1997, 185.)

Yrityksen on mahdollista siirtää jokin toiminnoistaan toisen yrityksen hoidettavaksi, jolloin se itse voi välttää riskin. Suominen (2000, 87) mainitsee esimerkkinä raketit, joiden valmistus on mahdollista siirtää sopimuksen avulla toisen yrityksen tehtäväksi. Tällöin raketin valmistajasta tulee vastuun siirtäjä -yrityksen alihankkija ja se kantaa valmistusprosessiin liittyvät vaaralliset riskit. Näin yritykselle itselleen jää raketin markkinointi.

Riski on mahdollista siirtää myös siten, että toisen osapuolen ei tarvitse ottaa jotain yrityksen riskiä kannettavakseen ilman, että on siihen varta vasten ryhtynyt. Käytännössä tämä tarkoittaa leasing-sopimusta: vuokranantaja voi vuokrata yritykselle työkonet ja tilat, jolloin valtaosa vahinkoriskeistä on vuokranantajan vastuulla. Vuokranantaja ei kuitenkaan ilmaiseksi riskejä ota, vaan se perii vuokraavalta yritykseltä vuokran lisäksi riskin hinnan. (Suominen 2000, 87.)

4.1.5 Riskin kantaminen

Riskin kantamisella tarkoitetaan sitä, että riskin toteutuessa vahinko jää yrityksen vastuulle. Riskin kantaminen tulee kyseeseen sellaisissa tapauksissa, joissa kyseiseltä

riskiltä suojautuminen tulisi liian kalliiksi yritykselle tai riski on yritykselle merkityksetön. Yritys tekee päätöksen riskin kantamisesta aina tietoisesti ja suunnitellusti. Yksi keino kantaa riski, on varata sitä varten tietty summa yrityksen omaa rahaa, jolla voidaan paikata riskin aiheuttamat menot. Tämä keino sopii parhaiten pienille yrityksille, koska niillä ei tarvitse olla suuria rahasummia olemassa tämän mahdollistamiseksi. Esimerkiksi yritys voi kantaa riskin siitä, että jokin edullinen laite hajoaa ja sen tilalle ostetaan uusi kuin että laitteelle kustannettaisiin vakuutukset, jotka maksavat enemmän kuin itse laite. (Emeritus ym. 2003, 398; Kinkki ym. 2001.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusote

Opinnäytetyön tutkimusote määräytyy kvantitatiiviseksi tai kvalitatiiviseksi sen mukaan, mitä tietoa halutaan kerätä. Kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimusten kolme suurinta eroa ovat Robert E. Staken mukaan

- Selityksen ja ymmärryksen erot tutkimuksen tarkoituksessa
- Tutkijan persoonallisen ja persoonattomuuden roolien erot
- Erot tiedon selvittämisen ja tiedon rakentamisen välillä.

Se, mitä tietoa aiotaan kuvata, pohjimmiltaan erottaa kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen tutkimuksen toisistaan. Erot itsessään eivät erota tutkimustapoja, mutta keinot hakea tietoa asioista erottaa. Kvantitatiiviset tutkijat pureutuvat selityksiin ja tarkkailuun, kun kvalitatiiviset tutkijat pureutuvat kaiken olemassa olevan keskinäisen riippuvuuden monimutkaisuuden ymmärtämiseen. (Stake 1995, 37)

5.2 Aineiston keruu

Tässä opinnäytetyössä on käytetty kvantitatiivista tutkimusotetta. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa keskeisiä asioita ovat muun muassa aiemmat teoriat, hypoteesien esittäminen, käsitteiden määrittelemineen, aineiston keruun suunnitelmat, joissa otettava huomioon aineiston soveltuvuus määrälliseen eli numeeriseen mittaamiseen, tutkitta-

vien henkilöiden valinta eli perusjoukon määrittely ja otoksen ottaminen perusjoukosta ja aineiston johtaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2007, 136–137)

Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on saada yleistettäviä päätelmiä määritellystä perusjoukosta, josta sitten poimitaan otos. Otokokoon vaikuttaa se, miten tarkka tulos halutaan (Hirsjärvi ym. 2007, 174). Tämän työn aineisto on kerätty lähettämällä kysely Salon seudulla sijaitseville yrityksille. Koska tarkoituksena oli lähettää nettikysely sähköpostin kautta, tuli yrityksen sähköpostiosoite olla saatavilla. Yritysten tietoja haettiin niin Internetistä, paikallislehdistä kuin paikallisesta puhelinluettelosta.

5.3 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen tuloksien toistettavuutta. Tutkimuksen reliabiliteettia eli toistettavuutta voidaan mitata eri keinoin, kuten jos kaksi eri henkilöä pääsee samaan lopputulokseen, tulosta voidaan pitää reliabelina eli luotettavana. Luotettavuus voidaan todeta myös seuraamalla samaa henkilöä eri tutkimuskerroilla ja jos hän saa saman tuloksen joka kerta, voidaan tulokset todeta luotettaviksi. (Hirsjärvi ym. 2007, 226)

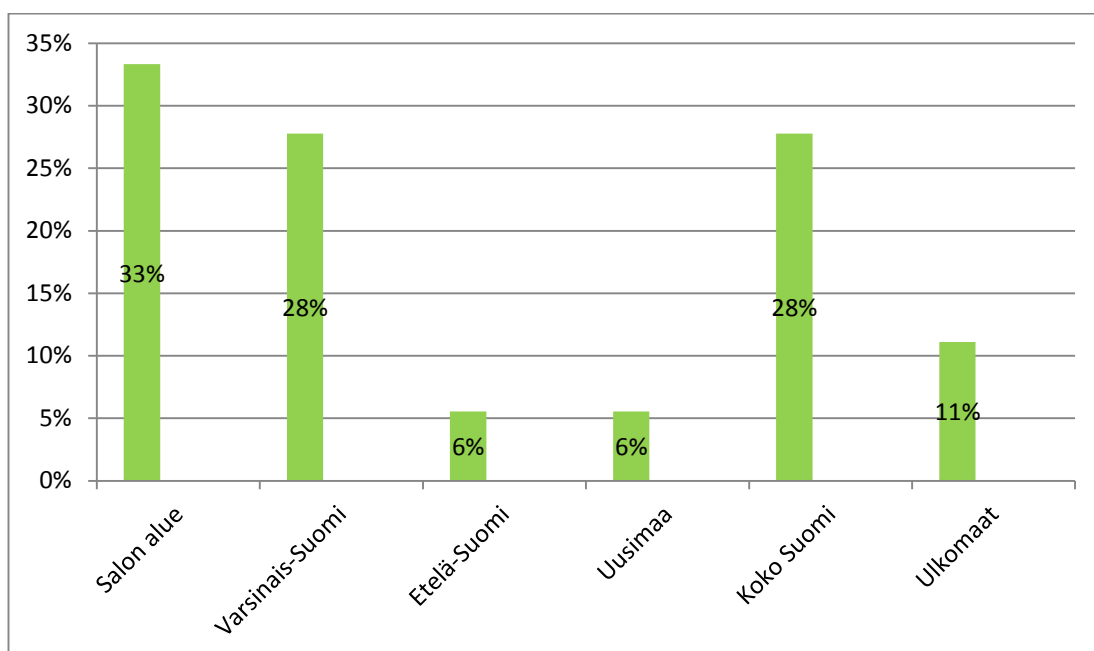
Validiteetilla tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän pätevyyttä mitata juurita, mitä halutaankin mitata. Esimerkiksi kyselyyn vastaavat henkilöt voivat ymmärtää osan tutkijan laatimista kysymyksistä aivan toisin kuin tutkija on ne itse ajatellut. Tutkijan käsitellessä saadut tulokset siten kuin oli kysymykset alun perin ajatellutkin, ei tuloksia voida pitää pätevinä. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–227)

Tässä tutkimuksessa reliabiliteetti on tyydyttävällä tasolla. Tutkimuksen tiedot perustuvat lähteistä kerättyyn tietoon, joten toinen tutkija voisi laatia samantapaisen kyselyn käyttämällä samoja lähteitä. Validiteetti on heikommalla tasolla, koska ongelmaksi muodostui vastauksien saaminen kyselyihin. 18 yrityksen vastaukset eivät vielä riitä tekemään kyselystä validia, kun tarkoituksena on saada yleinen käsitys koko Salon seudun yrityksistä.

6 TUTKIMUSTULOKSET

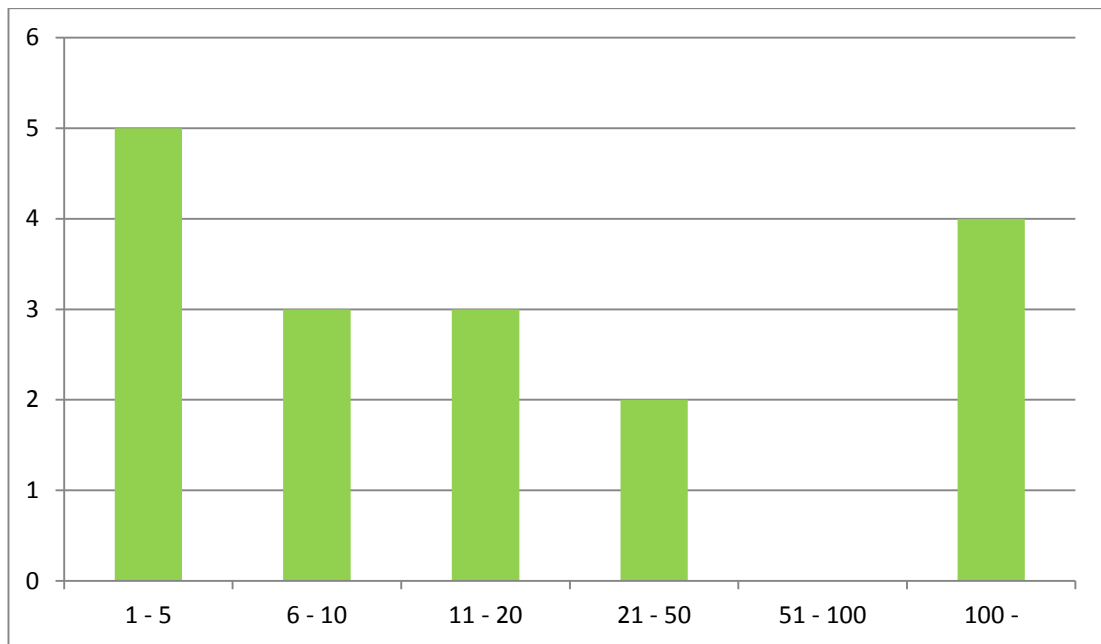
6.1 Yritysten taustatiedot

Sähköinen kyselylomake lähetettiin sähköpostitse 116 salolaiselle yritykselle. Vastauksia kyselyyn tuli 18, joten vastausprosentti oli 16 %. Yritysten toimialoja ovat muun muassa tilitoimisto, sanomalehtien kustantaminen, teollisuus, sosiaaliala, rakentaminen, palveluala, linja-autoliikenne ja kauppa. Alla olevasta taulukosta ilmenee yritysten toiminta-alueet. Jotkut vastanneista mainitsivat useamman kuin yhden alueen.

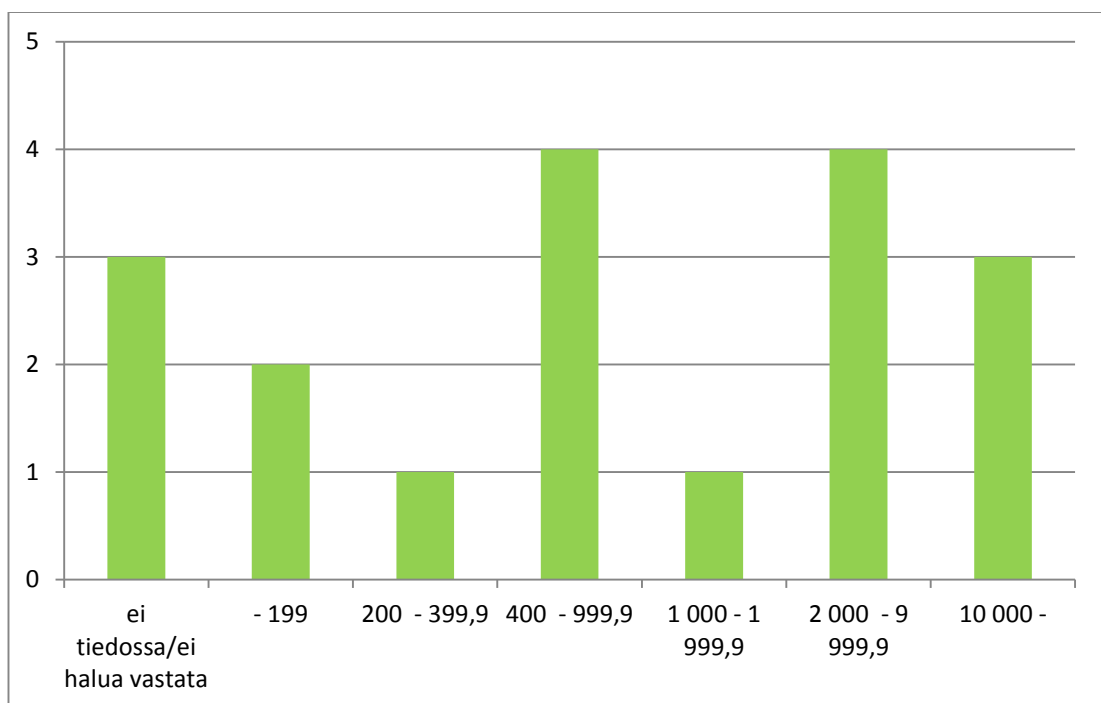
Kuvio 5. Vastanneiden toiminta-alueet.

Vastanneiden henkilöstön suuruus ilmenee seuraavalla sivulla olevasta taulukosta. Suurimmassa osassa yrityksiä henkilöstöä oli 1-5.

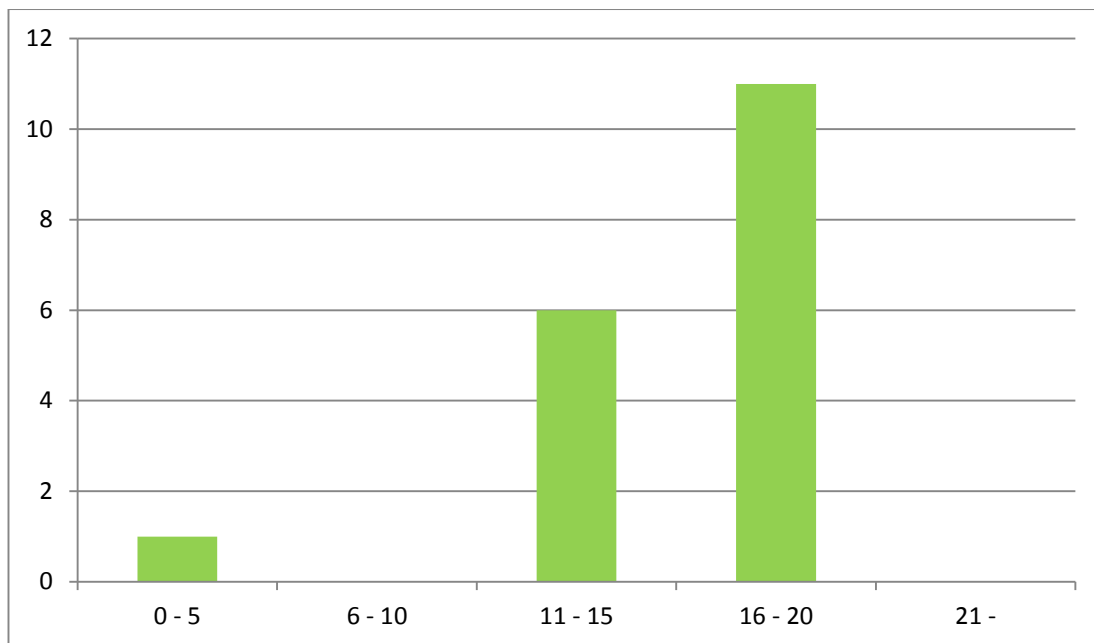
Kuvio 6. Vastanneiden henkilöstön suuruus.

Alla olevasta kuviosta käy ilmi vastanneiden liikevaihdon suuruus. Molempiin 400 000 – 999 999 ja 2 000 000 – 9 999 999 tuli neljä vastausta. Taulukon luvut ovat tuhansia.

Kuvio 7. Vastanneiden liikevaihto.

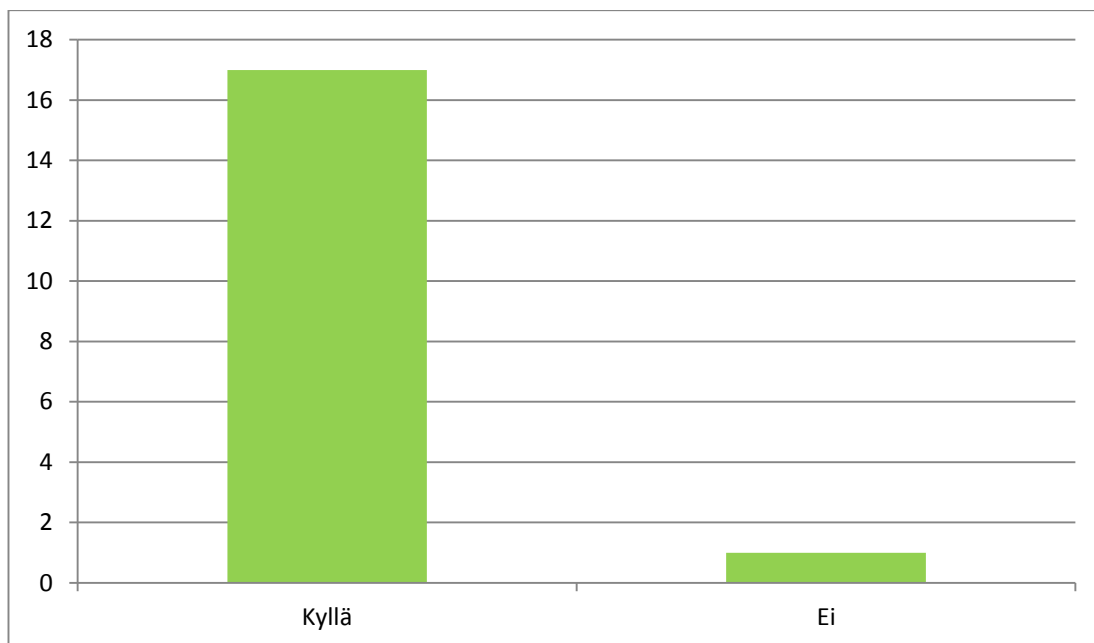
Suurin osa yrityksistä on ollut toiminnassa 16-20 vuotta, mutta yksikään yrityksistä ei ole ollut toiminnassa 21:tä vuotta tai kauemmin. Alla olevasta kuvioista ilmenee tarkemmin yritysten vastaukset liittyen toiminta-aikaan.

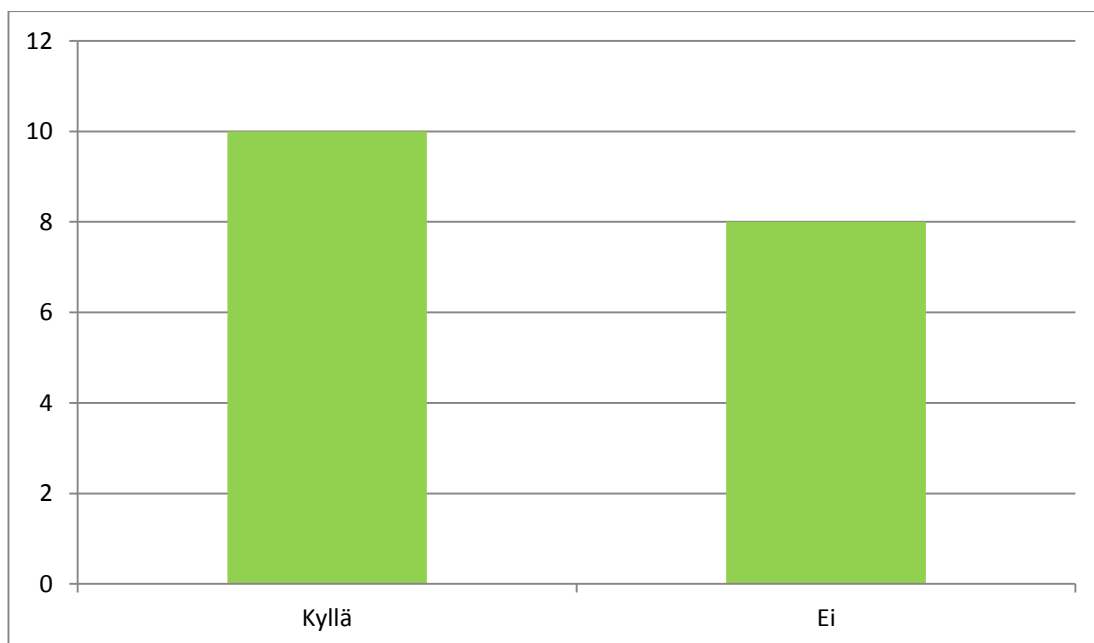
Kuvio 8. Vastanneiden toiminta-aika vuosina.

6.2 Riskien tunnistaminen

Seuraavalla sivulla olevista kuvioista tulee hyvin esille, kuinka hyvin yritykset ovat perehtyneet riskeihinsä. Vastaajat yhtä lukuun ottamatta vastasivat pyrkivänsä tietoisesti tunnistamaan liiketoimintaan liittyvät riskit. Kymmenen vastaajaa taas oli sitä mieltä, että ovat tunnistaneet kaikki toimintaansa vaikuttavat riskit.

Kuvio 9. Vastanneiden pyrkimys tunnistaa liiketoimintaansa liittyvät riskit.

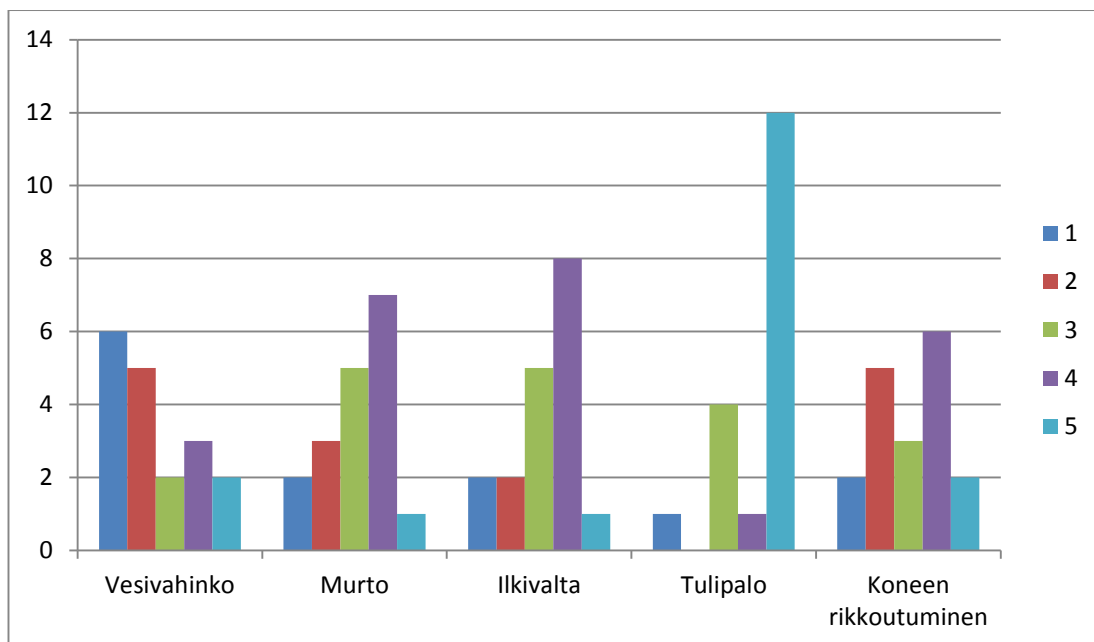

Kuvio 10. Vastanneiden mielipide siitä, ovatko tunnistaneet kaikki liiketoimintaansa vaikuttavat riskit.

6.3 Riskien arviointi

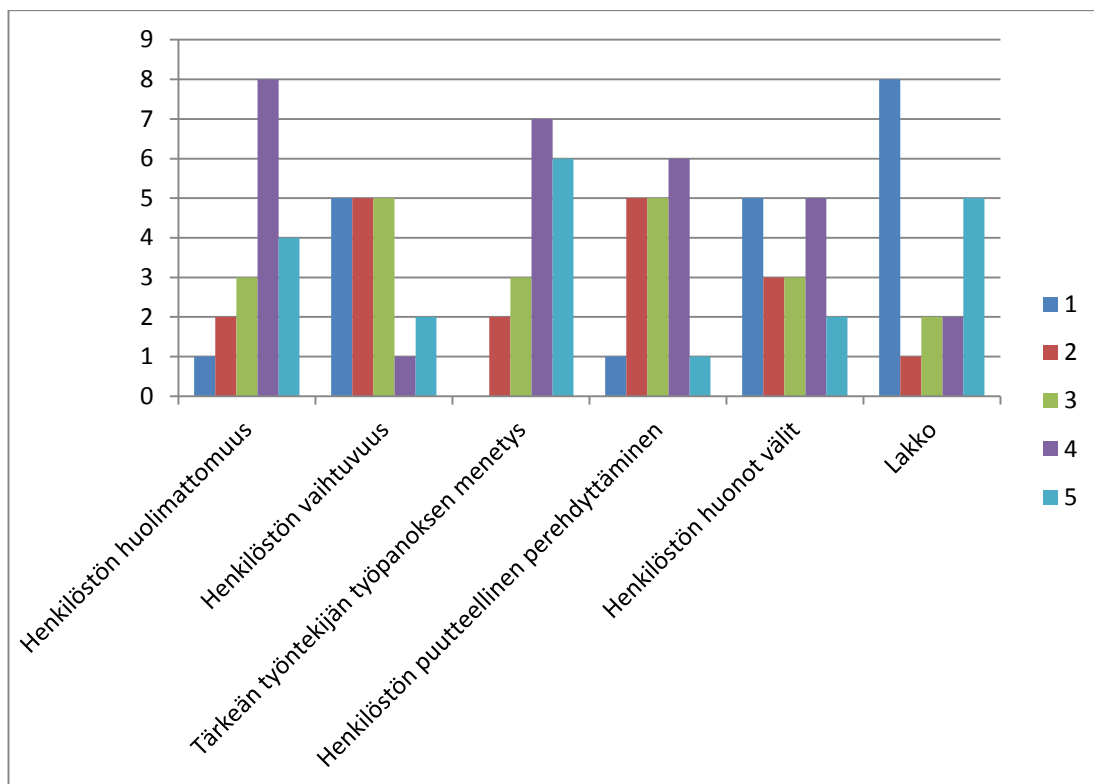
Seuraavissa kysymyksissä yrityksiä pyydettiin arvioimaan yrityksensä riskejä asteikolla 1-5, joista 1 on merkityksetön yritykselle/ei merkittäviä seurauksia ja 5 on yrityksen toimintaa uhkaava riski.

Alla olevasta kuviosta ilmenee, että tulipalo oli 12 vastaajalle yrityksen toimintaa uhkaava riski, kun taas murto tai ilkivalta oli vain yhdelle yritykselle toimintaa uhkaava riski. Asteen lievempänä murtoriskin koki seitsemän vastaajaa ja ilkivaltaan liittyvän riskin kahdeksan vastaajaa.

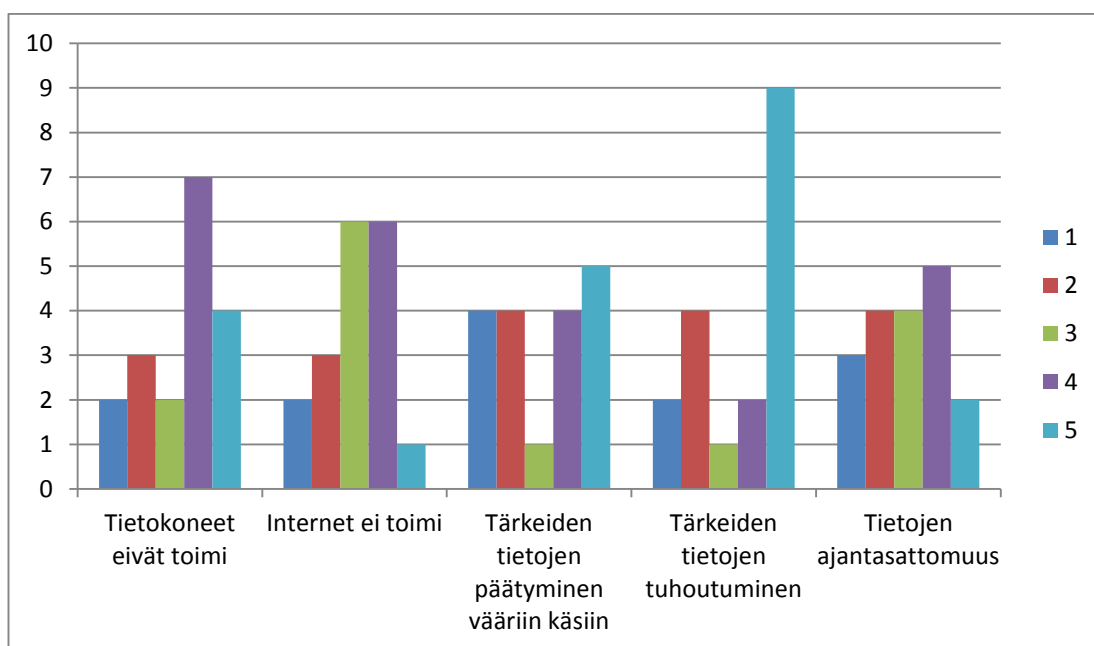
Kuvio 11. Omaisuusriskien merkitsevyys vastanneille.

Henkilö- ja henkilöstöriskien tulokset tulevat ilmi seuraavalla sivulla olevasta kuvio 12:sta. Henkilöstön huolimattomuus ja tärkeän työntekijän työpanoksen menettäminen nousivat esille suurimpina vaikuttajina yrityksen toimintaan. Henkilön vaihtuvuuden ei juuri todettu vaikuttavan toimintaan, vain kolme vastaajista oli sitä mieltä, että vaikutus on suuri tai melko suuri.

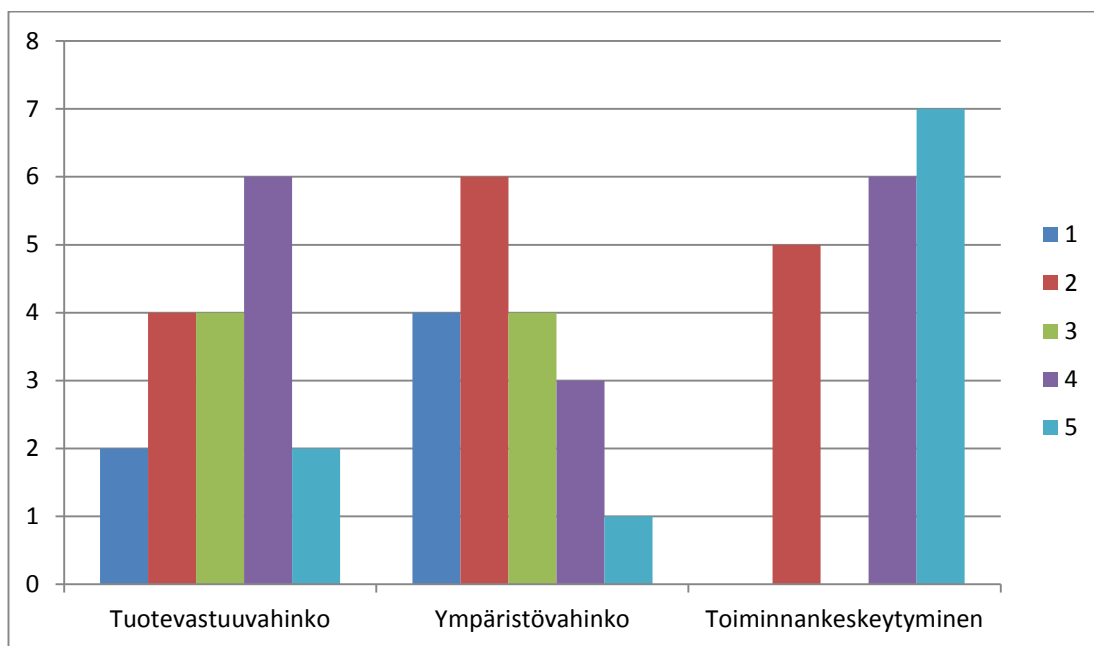
Kuvio 12. Henkilö- ja henkilöstöriskien merkittävyys vastanneille.

Tietoriskeistä merkittävin yrityksen toimintaa ajatellen oli tärkeiden tietojen tuhoutuminen. Alla olevasta kuviosta ilmenee, että puolet vastaajista piti tärkeiden tietojen tuhoutumista yrityksen toimintaa uhkaavana.

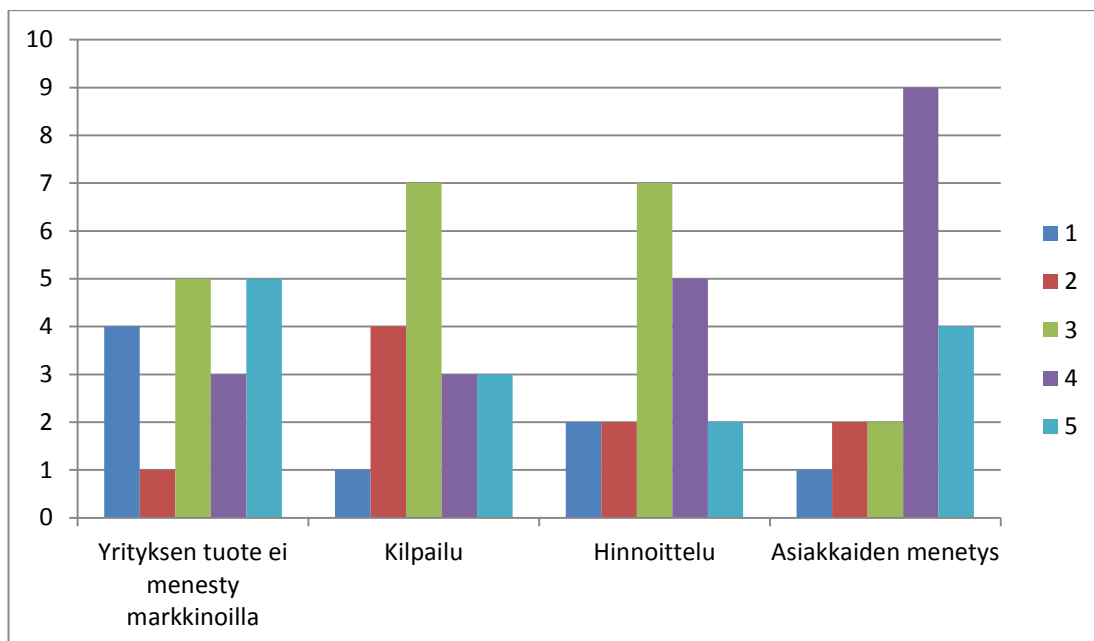
Kuvio 13. Tietoriskeiden merkittävyys vastanneille.

Vastuu- ja keskeytysriskeistä uhkaavimpana yrityksen toiminnalle koettiin toiminnan keskeytyminen. Alla olevasta kuviosta selviää, että seitsemän vastaajaa koki toiminnan keskeyttämisen erittäin uhkaavana yrityksen toiminnalle ja kuusi vastaajaa melko uhkaavana. Ympäristövahinko koettiin vähiten uhkaavana.

Kuvio 14. Vastuu- ja keskeytysriskien merkitsevyys vastanneille.

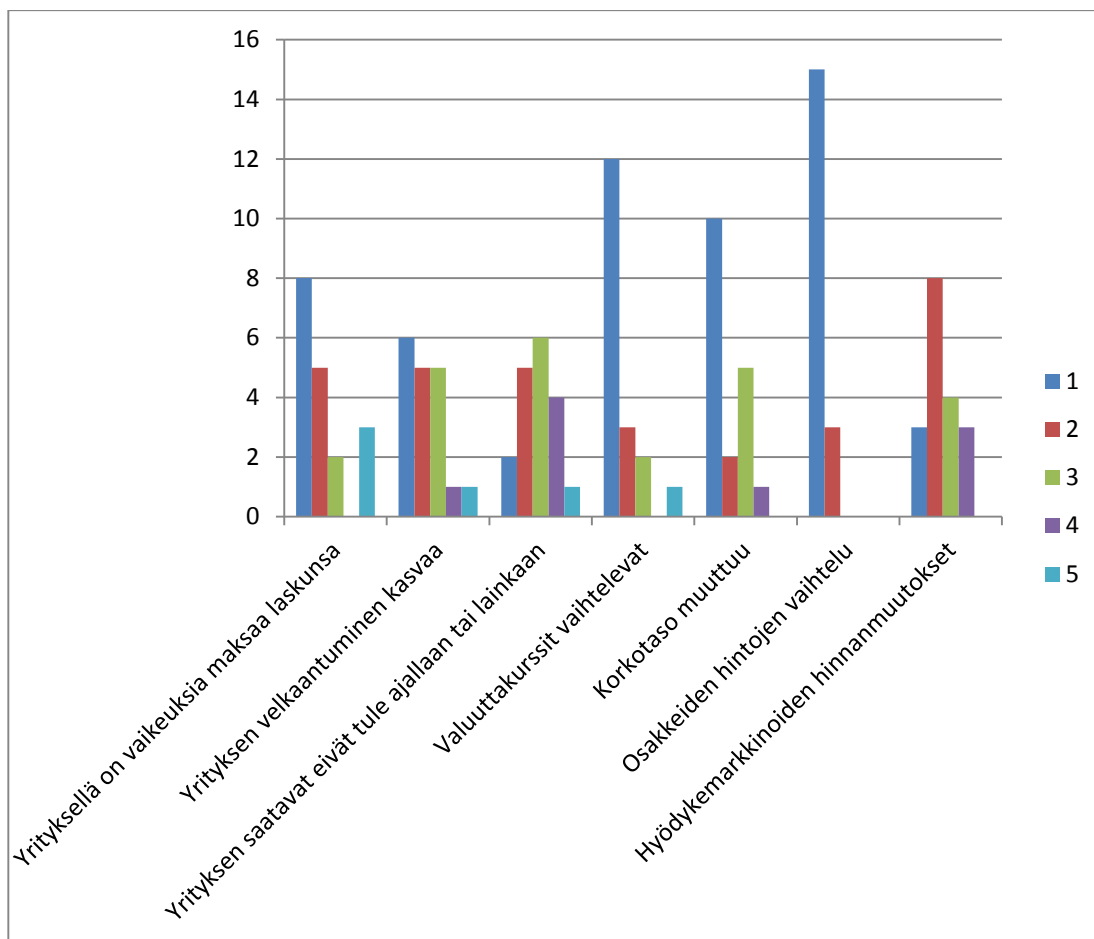
Liiketoimintariskeistä merkittävimpänä uhkana yrityksen toimintaa ajatellen pidettiin asiakkaiden menetystä. Neljä vastaajista piti kyseistä riskiä erittäin uhkaavana ja yhdeksän vastaajista melko uhkaavana. Vain yksi vastaaja oli sitä mieltä, että asiakkaiden menetys ei ole lainkaan uhka yrityksen toiminnalle. Seuraavalla sivulla olevasta kuvio 15:stä ilmenee, kuinka muut liiketoimintariskit asiakkaiden menetys mukaan lukien koettiin yrityksissä.

Kuvio 15. Liiketoimintariskien merkittävyys vastanneille.

Rahoitusriskeistä osakkeiden hintojen vaihtelu ei vaikuttanut juuri lainkaan vastajiin, kuten seuraavalla sivulla olevasta kuvio 16:sta ilmenee. Valuuttakurssien- ja korkotason vaihtelulla koettiin myös olevan vain pieni vaikutus yrityksen toimintaan. Rahoitusriskeihin liittyen kyselyssä oli myös avoin vastauskohta, johon tuli vastata, mitä mittareita yritys käyttää arvioidessaan rahoitusriskejään. Vastaukset tähän kohtaan jäivät vähäiseksi, mutta muun muassa seuraavia asioita tuli ilmi:

- Yrityksellä on vain vähän vierasta pääomaa
- Rahoituslaskelma ja muut tilastot
- Toiminta perustuu tulorahoitukseen
- Omien tuloslaskelmien ja tunnuslukujen seuraaminen tarkasti
- Tulosseuranta kerran kuussa
- Oman- ja vieraan pääoman suhde taseeseen, quick ratio ja current ratio

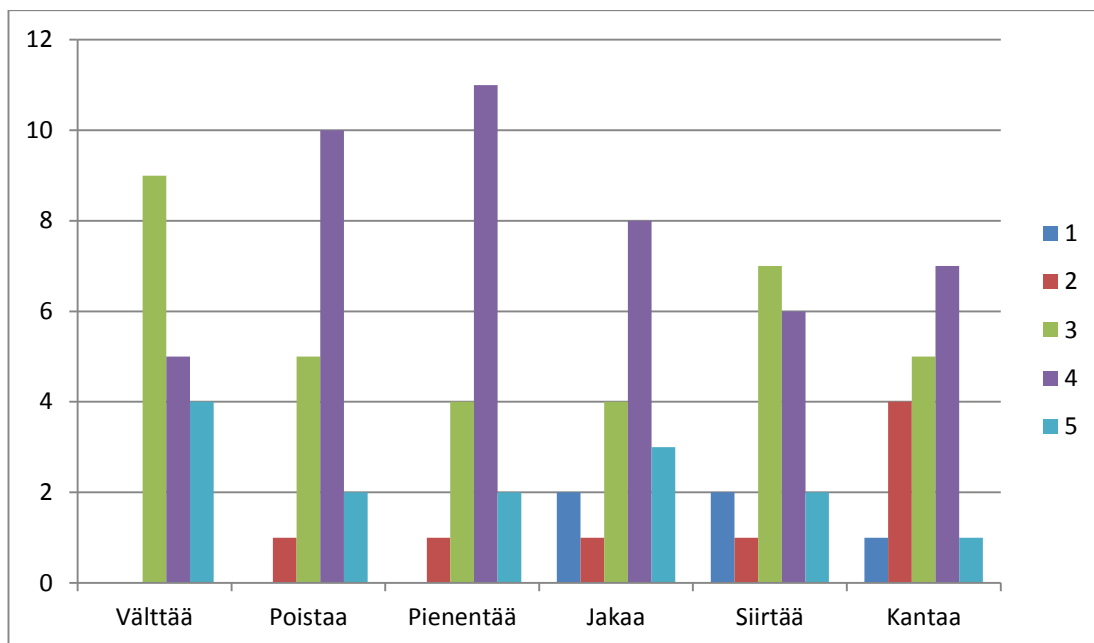

Kuvio 16. Rahoitusriskien merkitsevyys vastanneille.

6.4 Keinot suojautua riskeiltä

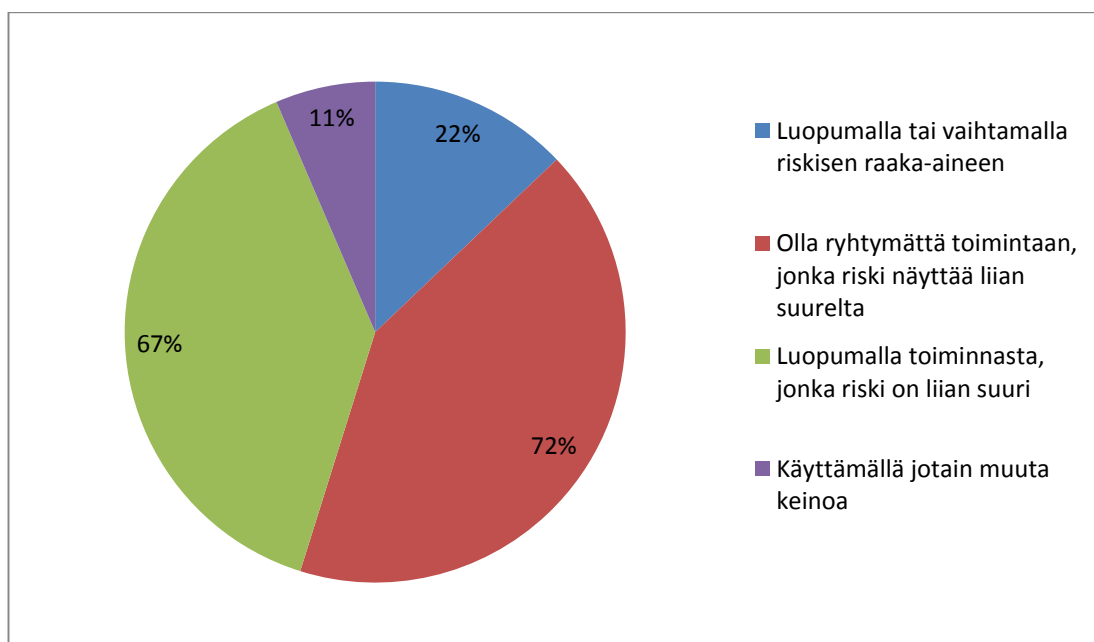
Seuraavaksi kyselyssä vastaajien tuli pohtia keinoja, joita yritys käyttää suojautuessaan riskeiltä, ja miten yritys kyseisiä keinoja käyttää. 1-5 asteikon kysymyksissä 1 tarkoittaa, että kyseistä keinoa ei käytetä lainkaan ja 5, että keinoa käytetään erittäin usein. Muut kysymykset olivat monivalinta-kysymyksiä.

Seuraavalla sivulla olevasta kuvioista 17 käy ilmi riskien välttämisen, poistamisen ja pienentämisen olevan suosituimmat keinot riskeiltä suojautumiseen.

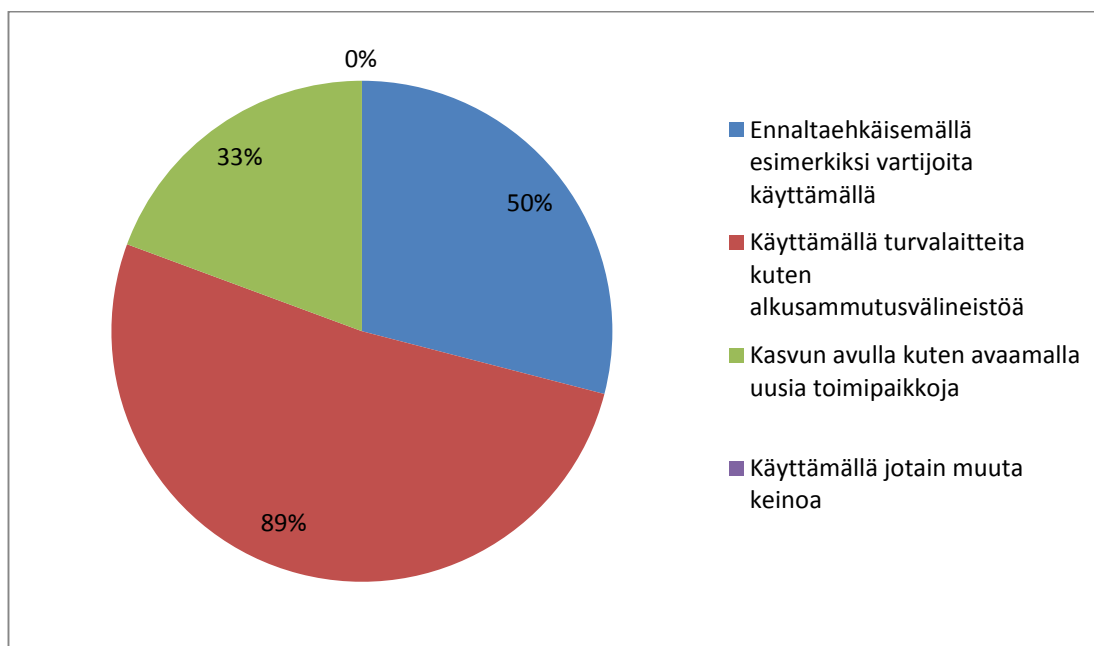
Kuvio 17. Vastanneiden käyttämät keinot suojautuessaan riskeiltä.

Alla oleva kuvio kertoo, kuinka yritykset välttävät tai poistavat riskinsä. 72 prosenttia vastaajista on päättänyt olla ryhtymättä yritystoimintaan, jonka riski näyttää liian suurelta. Muut mainitut keinot olivat vastaajien mukaan varautuminen riskiin ja ennakointi kaiken aikaa.

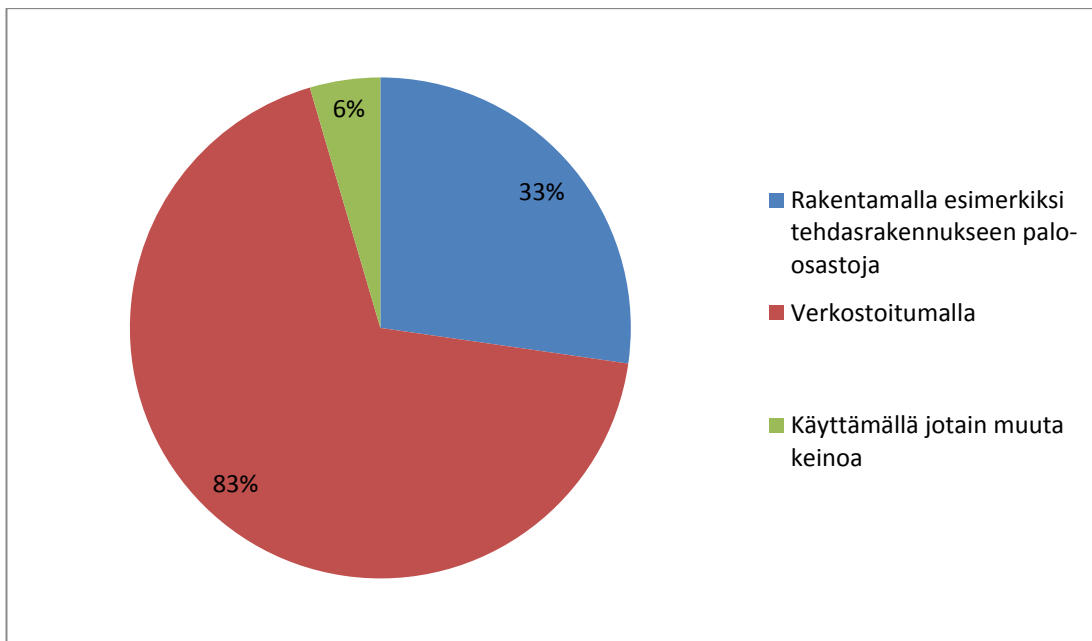
Kuvio 18. Vastaajien keinoja välttää tai poistaa riskinsä.

Alla olevasta kuviosta käy ilmi, kuinka yritykset pyrkivät pienentämään riskinsä. Kukaan vastaajista ei ollut vastannut käyttävänsä jotain muuta keinoa, mutta vastauskenttään oli yksi vastaajista kirjoittanut ajan tasalla olemisen kaiken aikaa. Turvalaitteiden kuten alkusammutusvälineistön käyttäminen riskejä pienentääkseen oli vastauksena 89 prosentilla vastaajista.

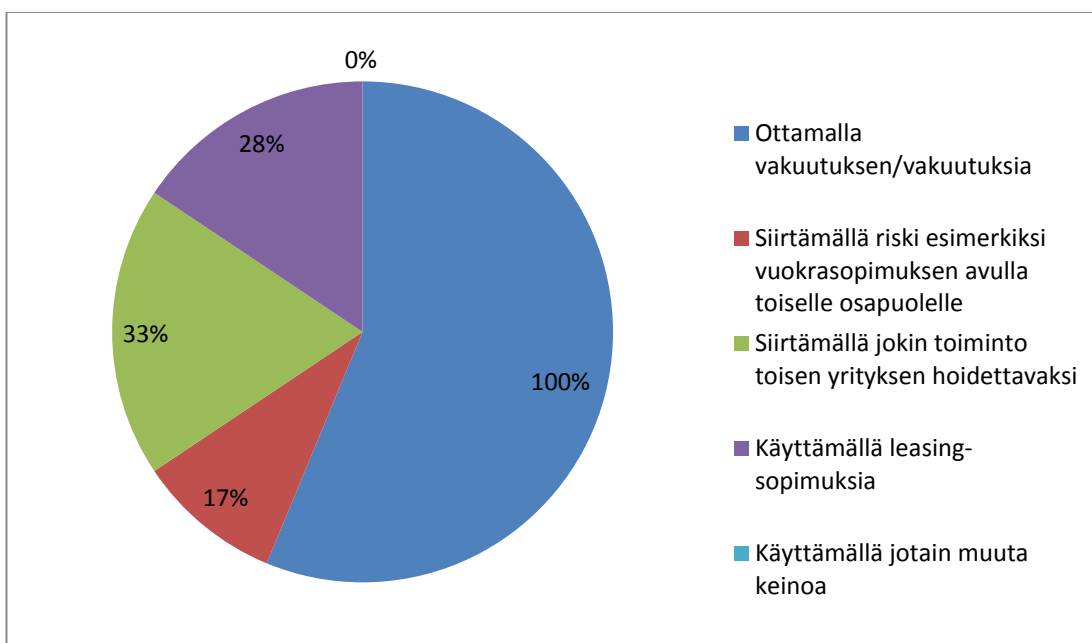
Kuvio 19. Vastaajien keinoja pienentää riskinsä.

Valtaosa vastaajista käyttää riskien jakamisen keinona verkostoitumista, kuten seuraavalla sivulla olevasta kuviosta 20 ilmenee. Muuna keinona oli mainittu vakuutusyhtiön kanssa riskien kartoittaminen ja riskien hoito sekä ennakointi.

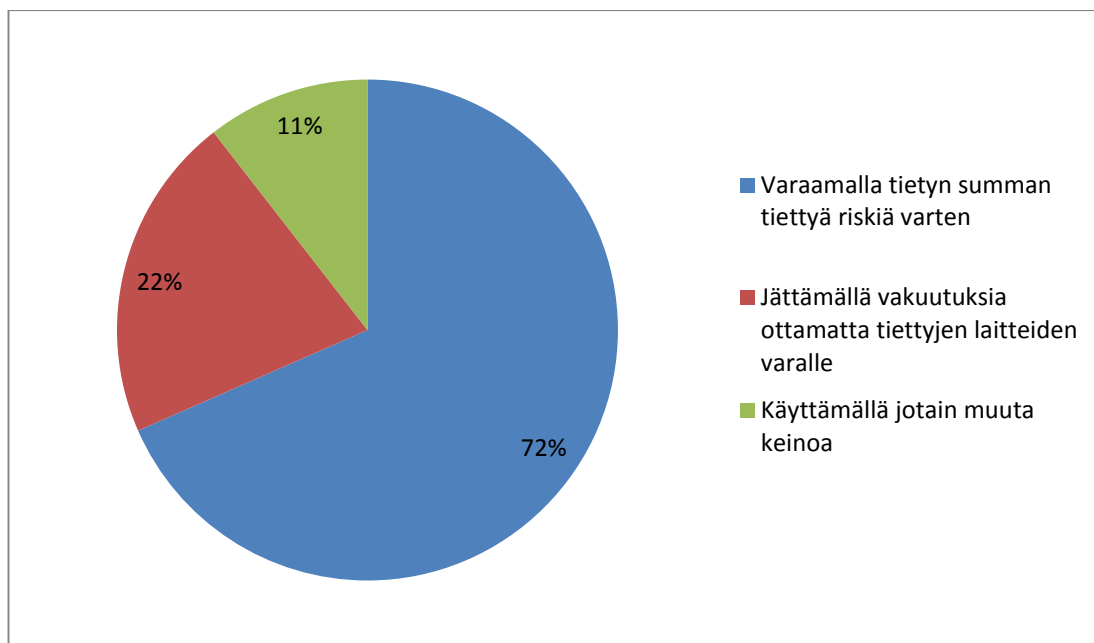
Kuvio 20. Vastaajien keinoja jakaa riskinsä.

Keinoja siirtää riskinsä tulee ilmi alla olevasta kuviosta. Kaikki vastaajat käyttivät vakuutuksen/vakuutuksien ottamista yhtenä keinona siirtää riskinsä. Seuraavaksi suosituin toiminta oli jonkin toiminnon siirtäminen toisen yrityksen hoidettavaksi.

Kuvio 21. Vastaajien keinoja siirtää riskinsä.

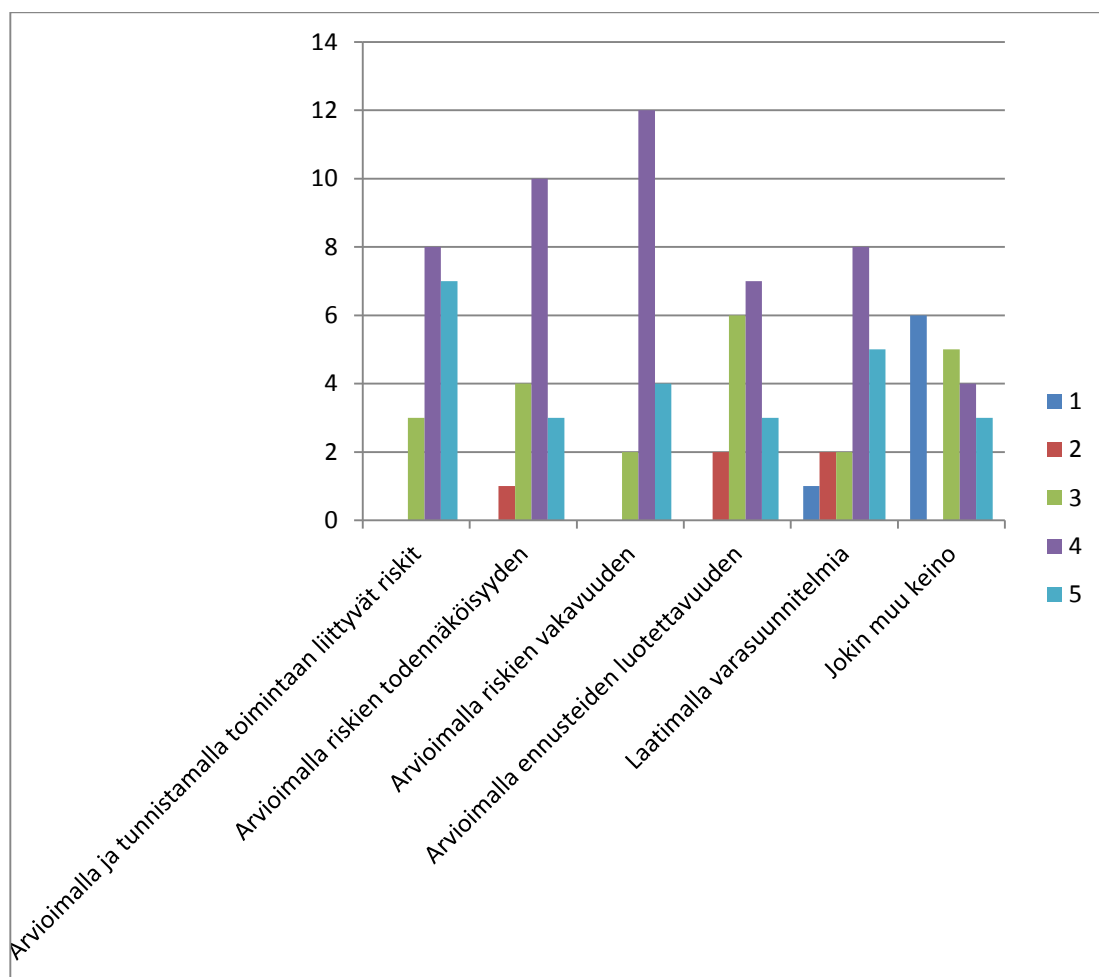
Alla oleva kuvio kertoo sen, miten yritykset kantavat riskinsä. Valtaosa varaa tietyn summan tiettyä riskiä varten. Muina keinoina mainittiin työntekijöiden perehdyttäminen kunnolla, ja kuinka vakuutusyhtiö on tärkeässä roolissa kaiken aikaa. Uusien tilanteiden seuranta ja riskianalyysit tulivat myös esille.

Kuvio 22. Vastaajien keinoja kantaa riskinsä.

Viimeisenä kohtana oli pohtia vielä muita keinoja riskeiltä suojautumiseen. Seuraavalla sivulla olevasta kuvioista on nähtävissä, kuinka yrityksen toimintaan liittyvien riskien tunnistaminen ja arvioiminen on erityisen tärkeää. Riskien todennäköisyyden ja vakavuuden arviointia pidettiin myös oleellisena asiana. Tämän kysymyksen kohdalla vastaajat saivat vielä itse kirjoittaa kysymyksen alla olevaan kenttään, jos heille tuli mieleen vielä joitain muita keinoja suojaautua riskeiltä, mitä tässä kyselyssä ei ollut mainittu. Kuusi vastaajaa ilmoitti, että ei käytä muita keinoja mainittujen lisäksi, mutta muutamia vastauksia tuli muilta vastaajilta:

- Varapainosopimukset
- Riskianalyysit ja vakuutusyhtiö
- Alihankintatyöt lopetettu
- Pysymällä kehityksen kelkassa
- Kouluttamalla henkilökuntaa ennaltaehkäisevään toimintaan
- Hyvällä tuotteella ja maineella.

Kuvio 23. Vastajat ovat pohtineet vielä muita keinoja suojautumiseen.

6.5 Tutkimuksen yhteenveto

Vastauksia kyselyyn tuli 18 kappaletta ja vastausprosentti oli 16 %. Vastauksia olisi pitänyt saada huomattavasti enemmän, mutta jo pelkästään yritysten sähköpostiosoitteiden löytäminen osoittautui haasteelliseksi, eikä Salon seudulla monien mukaan olla innokkaita vastaamaan kyselyihin.

Suurin osa eli 33 prosenttia vastaajista toimii Salon alueella. 28 prosenttia vastaajista ilmoitti toimivansa Varsinais-Suomessa ja koko Suomessa vastausprosentti oli sama 28. Osa vastaajista mainitsi useamman kuin yhden alueen esimerkiksi Salon seutu ja Uusimaa.

Vastanneista yrityksistä suurimmalla osalla oli henkilöstöä 1-5 henkeä, ja toiseksi suurimmalla osalla yli sata henkeä. Kenelläkään vastaajista ei ollut henkilöstöä 51-100 henkeä. Liikevaihtoa kaikki eivät halunneet kertoa, tai se ei ollut heillä tiedossa. Suurimmalla osalla liikevaihto oli 400 000 – 999 999 välillä ja 2 000 000 – 9 999 999 välillä. Vastanneista 11 on toiminut 16 – 20 vuotta, yksi alle viisi vuotta ja loput 11 – 15 vuotta.

Vastanneista 17 pyrki tunnistamaan liiketoimintaansa liittyvät riskit ja yhdellä ei ole ollut aikomusta tunnistaa niitä, prosentteina tämä on 94 %. Yllättävää on, ettei vastaus ollut 100 prosenttisesti kyllä. Vastanneista 10 eli 56 prosenttia oli sitä mieltä, että ovat tunnistaneet liiketoimintaansa vaikuttavat riskit.

Riskien arvioinnissa vastaajilla oli käytössään arviointiasteikko 1-5, joista 1 on merkityksetön yritykselle ja 5 on yrityksen toimintaa uhkaava riski. Riskejä arvioitaessa omaisuusriskeissä tulipalo nousi suurimmaksi yrityksen toimintaa uhkaavaksi riskiksi. Yhteensä 12 vastaajaa piti tulipaloa yrityksen toimintaa uhkaavana, kun taas esimerkiksi murtoa tai ilkivaltaa uhkaavana piti kumpaakin yksi vastaaja. Melko uhkaavana ilkivaltaa piti kahdeksan vastaajaa ja murtoa seitsemän. Vesivahinkoa kuusi vastaajaa piti täysin merkityksettömänä yrityksen toimintaa ajatellen.

Henkilö- ja henkilöstöriskeissä eniten yrityksen toimintaa uhkaavina riskeinä pidettiin tärkeän työntekijän työpanoksen menettämistä sekä henkilöstön huolimattomuutta. Lakon koki kahdeksan vastaajaa täysin merkityksettömänä yritykselle ja henkilöstön vaihtuvuudessa vaihtoehdot 1-3 saivat kaikki viisi vastaajaa. Tietoriskeistä uhkaavimpana riskinä pidettiin tärkeiden tietojen tuhoutumista. Tietojen ajantasattomuutta ei pidetty niin suurena uhkana, vaan vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti 1-5 välillä.

Vastuu- ja keskeytysriskeistä toiminnankeskeytyminen koettiin uhkaavimpana yrityksen toiminnalle. 5-vastauksia tuli seitsemän, 4-vastauksia kuusi ja 2-vastauksia viisi. 1- ja 3-vaihtoehdot eivät saaneet lainkaan vastauksia. Ympäristövahinko koettiin vähiten uhkaavimpana näistä riskeistä.

Liiketoimintariskeistä uhkaavin vastaajien mielestä oli asiakkaiden menetys. Yrityksen tuotteen menestyksettömyys koettiin myös uhkaavana, kun taas kilpailu vastaajien mielestä oli hieman vähemmän uhkaavaa.

Rahoitusriskeistä selvästi vähiten uhkaavina koettiin valuuttakurssien vaihtelu, korkotason muuttuminen ja osakkeiden hintojen vaihtelu. Valuuttakurssien vaihtelun merkitsemättömyys suurimmalle osalle vastaajista selittyy varmasti sillä, että vastaajista vain 11 prosenttia toimii myös ulkomailla. Hyödykemarkkinoiden hinnannuutokset, vaikeudet laskujen maksamisen kanssa ja yrityksen saatavien tuleminen ajallaan/lainkaan olivat kaikki melko uhkaavia vastaajille.

Vastaajat käyttivät asteikkoa 1-5 myös pohtiessaan keinoja riskeiltä suojautumiseen. 1 tarkoitti, että kyseistä keinoa ei käytetä ja 5, että keinoa käytetään erittäin usein. Kahden asteikkokysymyksen lisäksi oli useita monivalintakysymyksiä. Suosituin keino suojautuessa riskeiltä oli muun muassa poistaminen ja pienentäminen. Myös riskien todennäköisyyden ja vakavuuden arviointia pidettiin oleellisena.

Vastaajista suurin osa eli 72 prosenttia on päättänyt olla ryhtymättä liiketoimintaan, jonka riski vaikuttaa liian suurelta, kun he ovat halunneet välttää tai poistaa riskijään. 67 prosenttia vastaajista taas ovat valmiita luopumaan toiminnasta, jonka riski on liian suuri.

Riskejä pienentäessä 89 prosenttia käytti turvalaitteita kuten alkusammutusvälineistöä. Puolet vastaajista pyrkii ennaltaehkäisemään käyttämällä esimerkiksi vartijoita. Riskejä jakaessa taas 89 prosenttia käytti verkostoitumista.

Vakuutuksiin turvautuvat kaikki vastaajat, kun he haluavat siirtää riskinsä. 33 prosenttia vastaajista taas siirtää jonkin toiminnon toisen yrityksen hoidettavaksi. Leasing-sopimusten käyttö tuli kyselyssä kolmanneksi, 28 prosenttia vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Joitain riskejä yrityksen on kannattavampaa kantaa itse, ja tässä vaihtoehdossa 72 prosenttia vastaajista varaa tietyn summan tiettyä riskiä varten. 22 prosenttia vastaajista taas jättää vakuutuksia ottamatta tiettyjen laitteiden varalle.

7 YHTEENVETO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Salon seudun yritysten keinoja suojautua riskeiltä.

Työn teoriaosa muodostuu kahdesta osasta, joista ensimmäisessä käsitellään riskejä itsessään ja toisessa keinoja suojautua riskeiltä. Riskit, joita tässä työssä käytiin läpi, ovat omaisuus-, henkilö-, vastuu- ja keskeytys-, tieto-, liiketoiminta- sekä rahoitusriskit. Riskit taas lajiteltiin karkeasti riskityypeinä vakuutettaviin ja ei-vakuutettaviin riskeihin. Riskeiltä suojautumisen keinoina nostettiin esille tunnistaminen ja arviointi, välttäminen ja poistaminen, pienentäminen, jakaminen, siirtäminen ja kantaminen.

Työn empiria koostuu yritysten vastauksista kootuista graafisista kuvioista. Kyselystä saatiin selville, että vain 56 prosenttia vastaajista kokee tunnistaneensa kaikki liiketoimintaansa liittyvät riskit. Yrityksen toimintaa uhkaavina tekijöinä pidettiin muun muassa tärkeiden tietojen tuhoutumista, toiminnan keskeyttämistä ja asiakkaiden menettämistä.

Keinoja pohdittaessa, suosituimmat keinot suojautua riskeiltä olivat välttäminen, poistaminen ja pienentäminen. Suurin osa vastaajista päättää välttäänsä riskejä olla ryhtymättä toimintaan, jonka riski näyttää liian suurelta. Pienentämisen keinona valtaosa pitää jonkun muun keinon käyttämistä. Yksi vastaajista oli maininnut muun keinon olevan ajan tasalla pysymisen. Riskien jakamisen keinona suurin osa käyttää verkostoitumista ja 100 prosenttia vastaajista ottaa vakuutuksen siirtäessään riskinsä.

Kyselyn teettäminen Salolaisilla yrityksillä onnistui mielestäni kohtalaisen huonosti. Tutkimuksella saatiin hyviä vastauksia kysymyksiin, mutta vastausmäärän jäädessä pieneksi ei vastauksia pysty yleistämään kovinkaan hyvin. Suurimmat haasteet olivat sähköpostien löytäminen ja sähköpostitse oikean ihmisen tavoittaminen sekä ylipääntään vastausten saaminen. Tutkimus antaa kuitenkin suuntaa siitä, miten Salon seudun yrityksen suojautuvat riskeiltään. Jatkotutkimuksena voisi olla laajempi, kuten

esimerkiksi Varsinais-Suomen yritysten suojauminen riskeiltä, tai sitten ottaa tarkemman tarkastelun alle vakuutukset, joita tässä tutkimuksessa vain sivuttiin.

LÄHTEET

- Emeritus, L., Byrd, J. & Megginson, W. 2003. Small business management: an entrepreneur's guidebook. 4. uud. p. New York: The McGraw-Hill Companies, Inc.
- Erola, E. & Louto, P. 2000. Riskit voimavaraksi – liiketoimintariskien hallinta yrityksessä. Helsinki: Edita Oy.
- Fennian www-sivut. Viitattu 2.5.2012. <http://www.fennia.fi>
- Haunia, V. 2005. Riskit ja riskienhallinta: näkökulmia yrityksen henkilöriskien hallintaan. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Juvonen, M., Korhonen, H., Ojala V. M., Salonen, T. & Vuori, H. 2008. Yrityksen riskienhallinta. Helsinki: Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy.
- Kasanen, E., Lundström T., Puttonen, V. & Veijola, R. 1997. Rahoitusriskit yrityksissä. Porvoo: WSOY.
- Kinkki, S., Hulkko, P. & Mäkinen, I. 2001. Yritystoiminta. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Kinkki, S. & Isokangas, J. 2003. Yrityksen perustoiminnot (Basic business operations). Vantaa: WSOY.
- Kinkki, S & Lehtisalo, A. 1997. Yritystietous. Porvoo: WSOY
- Kuusela, H. & Ollikainen, R. 2005. Riskit ja riskienhallinta: riskit ja riskienhallinta-ajattelu. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.
- Kyrölä, T. 2001. Esimies ja tietoriskien hallinta. Juva: WS Bookwell Oy.
- Lehti, E., Rope, T. & Pyykkö, M. 2007. Mikä tekee yrittäjästä menestyvän. Juva: WS Bookwell Oy.
- Leppiniemi, J. 2009. Rahoitus. 5. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Loader, D. 2007. Operations risk: managing a key component of operational risk. Oxford: Elsevier Ltd.
- Mykkänen, P. 2012a. Valuuttariski on täyttä totta yrityksille. Kauppalehti 13.2.2012.
- Mykkänen, P. 2012b. Riskienhallinta arveluttaa hallitusjäseniä. Kauppalehti 20.1.2012.
- Myrphy, D. 2007. Understanding risk: the theory and practice of financial risk management. London: Chapman & Hall/CRC.

Neilimo, K. & Uusi-Rauva, E. 2005. Johdon laskentatoimi. 6. uud. p. Helsinki: Edita Oy.

Nordean www-sivut. Viitattu 7.5.2012. <http://www.nordea.fi>

Nygren, P. 2002. Ennakoiva sopiminen: liiketoimien suunnittelu, toteuttaminen ja riskien hallinta. Vantaa: WSOY.

Pk-yrityksen riskienhallinnan www-sivut. Viitattu 26.4.2012. <http://www.pk-rh.fi/index.html>

Rajala, A. 2011a. Sijoitetun pääoman tuotto-% (ROI). Viitattu 6.5.2012. <http://www.kauppalehti.fi>

Rajala, A. 2011b. Current ratio. Viitattu 6.5.2012. <http://www.kauppalehti.fi/>

Rissanen, T. 2004. Yrittäjän käsikirja: yrityksen kriisit ja niiden ratkaisut. Kuopio: Pohjantähti.

Stake, R. E. 1995. The art of case study research. New York: Sage Publications Inc.

Suominen, A. 2000. Riskienhallinta. Helsinki: WSOY.

Työsuojeluhallinnon www-sivut. Viitattu 3.1.2014. <http://www.tyosuojelu.fi>

Kyselylomake

Taustatiedot

Yrityksen toimiala: _____

Yrityksen toiminta-alue: _____

Henkilöstön suuruusluokka:

- ei tiedossa / ei halua vastata
- 1-5
- 6-10
- 11-20
- 21-50
- 51-100
- 100-

Yrityksen liikevaihto:

- ei tiedossa / ei halua vastata
- 199 000
- 200 000 – 399 999
- 400 000 – 999 999
- 1 000 000 – 1 999 999
- 2 000 000 – 9 999 999
- 10 000 000 -

Kuinka kauan yritys on ollut toiminnassa?

- 0-5 vuotta
- 6-10 vuotta
- 11-15 vuotta
- 16-20 vuotta
- 21 vuotta tai enemmän

Kysymykset

Riski kuvaa jonkun ei-toivotun tapahtuman todennäköisyyttä ja sen seurauksia. Riski on tapahtuma, joka tapahtuu sattumanvaraisesti, mutta ei kuitenkaan aina ennalta-arvaamattomasti. Riskin vakavuus riippuu siitä, miten suuri sen todennäköisyys tai miten suuret seuraukset sillä on.

1A. Onko yritys pyrkinyt tunnistamaan liiketoimintaansa liittyvät riskit?

- Kyllä
- Ei

1B. Kokeeko yritys tunnistaneensa kaikki liiketoimintaansa vaikuttavat riskit?

- Kyllä
- Ei

Seuraavissa kysymyksissä (2-7) vastaajaa pyydetään arvioimaan yrityksensä riskejä asteikoilla 1-5, joista 1 on merkityksetön yritykselle/ei merkittäviä seurauksia ja 5 on yrityksen toimintaa uhkaava riski.

2. Omaisuusriskit

	1	2	3	4	5
a) Vesivahinko	☐	☐	☐	☐	☐
b) Murto	☐	☐	☐	☐	☐
c) Ilkivalta	☐	☐	☐	☐	☐
d) Tulipalo	☐	☐	☐	☐	☐
e) Koneen rikkoutuminen	☐	☐	☐	☐	☐

3. Henkilö- ja henkilöstöriskit

	1	2	3	4	5
a) Henkilöstön huolimattomuus	☐	☐	☐	☐	☐
b) Henkilöstön vaihtuvuus	☐	☐	☐	☐	☐
c) Tärkeän työntekijän työpanoksen menetys kokonaan	☐	☐	☐	☐	☐
d) Henkilöstön puutteellinen perehdyttäminen	☐	☐	☐	☐	☐
e) Henkilöstön huonot välit	☐	☐	☐	☐	☐
f) Lakko	☐	☐	☐	☐	☐

4. Tietoriskit

	1	2	3	4	5
a) Tietokoneet eivät toimi	☐	☐	☐	☐	☐
b) Internet ei toimi	☐	☐	☐	☐	☐
c) Tärkeiden tietojen päätyminen väärin käsiin	☐	☐	☐	☐	☐
d) Tärkeiden tietojen tuhoutuminen	☐	☐	☐	☐	☐
e) Tietojen ajantasattomuus	☐	☐	☐	☐	☐

5. Vastuu- ja keskeytysriskit

	1	2	3	4	5
a) Tuotevastuuvahinko	☐	☐	☐	☐	☐
b) Ympäristövahinko	☐	☐	☐	☐	☐
c) Toiminnankeskeytyminen	☐	☐	☐	☐	☐

6. Liiketoimintariskit

	1	2	3	4	5
a) Yrityksen tuote ei menesty markkinoilla	☐	☐	☐	☐	☐
b) Kilpailu	☐	☐	☐	☐	☐
c) Hinnoittelu	☐	☐	☐	☐	☐
d) Asiakkaiden menetys	☐	☐	☐	☐	☐

7A. Rahoitusriskit

	1	2	3	4	5
a) Yrityksellä on vaikeuksia maksaa laskunsa ajallaan tai ne jäävät kokonaan maksamatta	☐	☐	☐	☐	☐
b) Yrityksen velkaantuminen kasvaa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Yrityksen saatavat eivät tule ajallaan tai lainkaan	☐	☐	☐	☐	☐
d) Valuuttakurssit vaihtelevat	☐	☐	☐	☐	☐
e) Korkotaso muuttuu	☐	☐	☐	☐	☐
f) Osakkeiden hintojen vaihtelu	☐	☐	☐	☐	☐
g) Hyödykemarkkinoiden hinnanmuutokset	☐	☐	☐	☐	☐

7B. Mitä mittareita yritys käyttää arvioidessaan rahoitusriskejään

8A. Mitä keinoja yritys käyttää suojautuessaan riskeiltä? (Arvioi käytettäviä keinoja asteikolla 1-5, jossa 1 on ei lainkaan ja 5 on erittäin usein.)

	1	2	3	4	5
a) Välttää	☐	☐	☐	☐	☐
b) Poistaa	☐	☐	☐	☐	☐
c) Pienentää	☐	☐	☐	☐	☐
d) Jakaa	☐	☐	☐	☐	☐
e) Siirtää	☐	☐	☐	☐	☐
f) Kantaa	☐	☐	☐	☐	☐

8B. Miten yritys

Välttää tai poistaa riskinsä

- Luopumalla tai vaihtamalla riskisen raaka-aineen
- Olla ryhtymättä toimintaan, jonka riski näyttää liian suurelta
- Luopumalla toiminnasta, jonka riski on liian suuri
- Käyttämällä jotain muuta keinoa (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)

Pienentää riskinsä

- Ennaltaehkäisemällä esimerkiksi vartijoita käyttämällä
- Käyttämällä turvalaitteita kuten alkusammutusvälineistöä
- Kasvun avulla kuten avaamalla uusia toimipaikkoja
- Käyttämällä jotain muuta keinoa (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)

Jakaa riskinsä

- Rakentamalla esimerkiksi tehdasrakennukseen palo-osastoja
- Verkostoitumalla
- Käyttämällä jotain muuta keinoa (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)

Siirtää riskinsä

- Ottamalla vakuutuksen/vakuutuksia
- Siirtämällä riski esimerkiksi vuokrasopimuksen avulla toiselle osapuolelle
- Siirtämällä jokin toiminto toisen yrityksen hoidettavaksi
- Käyttämällä leasing-sopimuksia
- Käyttämällä jotain muuta keinoa (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)

Kantaa riskinsä

- Varaamalla tietyn summan tiettyä riskiä varten
- Jättämällä vakuutuksia ottamatta tiettyjen laitteiden varalta
- Käyttämällä jotain muuta keinoa (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)

9. Mitä muita keinoja yritys käyttää suojautuessaan riskeiltä? (Arvioi käytettäviä keinoja asteikolla 1-5, jossa 1 on ei lainkaan ja 5 on erittäin usein.)

	1	2	3	4	5
a) Arvioimalla ja tunnistamalla yrityksen toimintaan liittyvät riskit	☐	☐	☐	☐	☐
b) Arvioimalla riskien todennäköisyyden	☐	☐	☐	☐	☐
c) Arvioimalla riskien vakavuuden	☐	☐	☐	☐	☐
d) Arvioimalla ennusteiden luotettavuuden	☐	☐	☐	☐	☐
e) Laatimalla varasuunnitelmia	☐	☐	☐	☐	☐
f) Muu keino, mikä? (Olkaa hyvä ja vastatkaa alla olevaan kenttään.)	☐	☐	☐	☐	☐